

Zahrada je taky třída

Standardy zahrad MŠ

coby výchovně vzdělávacího prostoru MŠ,
kde se děti učí a rozvíjí

Zahrada
je taky třída

Standardy zahrad MŠ

coby výchovně vzdělávacího prostoru MŠ,
kde se děti učí a rozvíjí

OBSAH

Jak tento dokument vznikl?	7
Úvod	8
Východiska	10
Co byste při tvorbě zahrady měli mít na paměti?	11
Co zahrnuje proces změny?	13
I. Koncepční architektonická část	15
Klíč k jednotlivým zónám na zahradě	16
Stručná charakteristika jednotlivých zahradních zón	17
II. Pegagogická část	29
Kompetenční pojetí na zahradě MŠ	31
1 Kompetence k učení	32
2 Kompetence komunikační	39
3 Kompetence osobnostní a sociální	45
4 Kompetence k občanství a udržitelnosti	53
5 Kompetence k podnikavosti a pracovní	59
6 Kompetence k řešení problémů	67
7 Kompetence kulturní	74
8 Kompetence digitální	79
Zóny na zahradě MŠ podle vzdělávacích oblastí RVP PV	83
Zahrada MŠ jako prostor k podpoře individualizace PV	86
Zahrada MŠ jako podpůrné prostředí pro děti se SVP	89
Komunitní vzdělávací akce na zahradě MŠ	92
III. Evaluační část	97
Indikátory kvality pro zahrady MŠ	98
I. Zahrada jako vzdělávací prostor	100
II. Jaké vlastnosti má zahrada MŠ mít	104
III. Přidaná hodnota zahrady	108

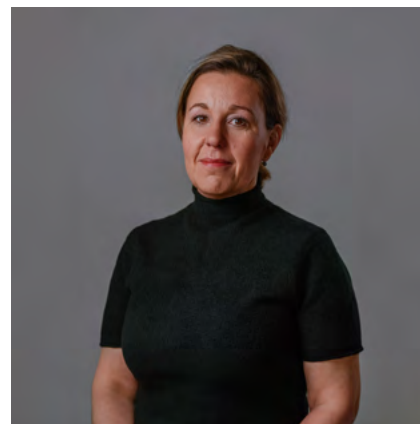
Členové multioborové pracovní skupiny

Ludmila Třeštíková

Miroslav Novák

Marie Najmonová

Martina Čermáková

Petra Martinovská

Mariana Čapková

Magdalena Smetanová

Karel Kovář

Ivana Procházková

JAK TENTO DOKUMENT VZNIKL?

V jádru vzniku dokumentu *Standardy zahrad mateřských škol jako výchovně-vzdělávacího prostoru* stála snaha Nadace Karel Komárek Family Foundation (KKFF) najít odpověď na první pohled jednoduchou otázku: Jak by měla zahrada mateřské školy vypadat, aby se z ní mohla stát plnohodnotná venkovní třída?

Nadace začala uvedené téma podrobněji rozebírat nejprve se zkušenými pedagogy, aby po desítkách hodin společné práce vznikl dokument *Kritéria zahrad* – tedy jakýsi předchůdce materiálu, který držíte právě v rukou.

Od počátku debat bylo jasné, že si téma zaslouží vy-precizovat nejen z pohledu pedagogů, ale také z perspektivy dalších klíčových aktérů vzdělávacího systému. Nadace KKFF proto iniciovala vznik mezioborové pracovní skupiny. Usedli do ní jak zástupci pedagogů, tak MŠMT, ČŠI, zřizovatelů, architektů a dalších odborníků. Ti všichni totiž do kvality a využívání školních zahrad také promlouvají.

Na tvorbě metodiky se v multioborové pracovní skupině podíleli: Ludmila Třeštíková (pověřená ředitelka Odboru vzdělávací politiky a vedoucí oddělení strategie a analýz MŠMT), Miroslav Novák (vyšší ministerský rada, Ministerstvo životního prostředí), Marie Najmonová (vedoucí Katedry primární a preprimární pedagogiky Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), Martina Čermáková (ředitelka MŠ Mnichovice), Petra Martinovská (ministerský rada na MŠMT v oddělení kurikula, předsedkyně výboru Společnosti pro předškolní výchovu), Mariana Čapková (místostarostka Prahy 6 pro školství a školské investice), Magdalena Smetanová (kraji-nářská architektka), Karel Kovář (někdejší náměstek ústředního školního inspektora) a Ivana Procházková, manažerka programu *Proměny zahrad* Nadace Karel Komárek Family Foundation.

Propojení různých perspektiv a snaha naplnit společnou vizi měnit pohled na roli školní zahrady ve prospěch dětí byly pro vytvoření tohoto dokumentu na-prosto zásadní. Metodika, představující vůbec první dokument svého druhu v daném tématu, je užitečnou pomůckou pro mateřské školy, které chtějí své zahrady rozvíjet a využívat je systematicky, bezpečně a smys-luplně. Své si najdou i mateřské školy, které o proměně zahrady teprve uvažují nebo jen chtějí získat inspira-ci pro výuku. Díky roli MŠMT při zpracování metodiky a díky její přímé návaznosti na nový RVP PV byl doku-ment zařazen mezi metodické materiály resortu školství.

Standardy zahrad mateřských škol jako výchovně-vzdělávacího prostoru zároveň nabízí praktickou oporu pro práci v souladu s RVP PV. Pomáhají převá-dět rámcové cíle předškolního vzdělávání do každo-denních situací venku, v přirozeném prostředí a skrze zkušenost. Školní zahrada se tak může stát plnohod-notnou součástí vzdělávacího programu mateřské školy – místem, kde se přirozeně propojuje učení, po-hyb, tvořivost, péče o okolí i rozvoj klíčových kompe-tencí dítěte.

Ať vám metodika dobře slouží.

Tým tvůrců a tvůrkyň standardů zahrad

Toto metodické doporučení je primárně určené ředitelkám a ředitelům mateřských škol, pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům škol, ale i zřizovatelům škol, krajinářským architektům, zástupcům veřejné správy, studentům, rodičům a všem, kteří chtějí lépe porozumět tomu, jaké funkce školní zahrady plní. Dokument nabízí standardy pro budování zahrad mateřských škol (dále jen „zahrady“) tak, aby byla zajištěna a posílena kvalita předškolního vzdělávání (dále jen „PV“) ve vztahu k státem vydanému **Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání** (dále jen „RVP PV“, viz Předškolní vzdělávání – Revize RVP) a ke globálním i průřezovým tématům, která podporují nadoborový přístup ke vzdělávání a umožňují žákům porozumět světu v širších souvislostech (viz Průřezová témata – Revize RVP). Zahrada je prostor pro výchovu a vzdělávání, který pomáhá dětem rozvíjet kompetence – tedy znalosti, dovednosti, schopnosti, ale i postoje a hodnoty. Současně je chápána jako **prostředí, které podporuje psychickou pohodu dětí, posiluje jejich duševní zdraví a umožňuje jejich bezpečnou seberegulaci i sociálně emoční rozvoj.**

Doporučujeme proto přistupovat **k zahradě jako ke školní třídě**, jako k prostoru, který umožňuje učení a rozvoj dětí podle jejich individuálních potřeb, v souladu s RVP PV a školním vzdělávacím programem mateřské školy (dále jen „ŠVP“). Uspořádání zahrady má zároveň vytvářet **inkluzivní podmínky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami** (dále jen „SVP“), včetně smyslově či pohybově podnětných prvků a možností využití zahrady jako **přirozeného podpůrného prostředí.**

Dokument přináší informace o pojetí zahrady jako **vzdělávacího prostoru**, doporučuje, jak postupovat, a doplňuje užitečné odkazy. Zvláštní důraz klade na možnosti individualizace vzdělávacího procesu venku a na tvorbu diferencovaných **výzev, které podporují nadání a talent dětí.** Cílem je vytvořit prostředí, které žádné dítě nevylučuje, ale umožňuje všem dětem rozvíjet jejich potenciál v optimální zóně učení. Materiál také vymezuje role architekta, pedagogů, zřizovatele a dalších zainteresovaných aktérů, kteří mohou podpořit vznik zahrady jako podnětného venkovního vzdělávacího prostoru.

Koncepční

Tato část obsahuje **přehled aktivit** a výčet materiálních a věcných podmínek, které jsou pro vybudování kvalitní zahrady potřebné. Popisuje také náplň práce krajinářského architekta/architektky, jehož úkolem je vymezit na zahradě **zóny**, ve kterých budou probíhat konkrétní herní či vzdělávací aktivity. **Krajinářský architekt/architekt** hraje v procesu vzniku nebo proměny zahrady důležitou roli. S ohledem na místní podmínky a celkový kontext místa zpracovává architektonicko-krajinářské řešení prostoru zahrady. To musí zahrnovat podrobné řešení terénních úprav, zpevněných i nezpevněných povrchů, vizuální, materiálovou i technickou specifikaci navrhovaných herních prvků, vybavení zahrady a zahradních staveb a podrobný osazovací plán. Součástí návrhu musí být popis použitých technologií, stejně jako plán následné údržby.

Pedagogickou

Její součástí je přehled aktivit ve vztahu k **očekávaným výsledkům učení předškolních dětí** (dále jen „OVU“), ke vzdělávacím strategiím a ke vzdělávacím oblastem tak, aby bylo zřejmé, že zahrada je plnohodnotným prostorem pro vzdělávání v celé jeho šíři, a to nejen z obsahového hlediska, ale především ve vztahu ke **kompetenčnímu pojetí PV.**

Evaluační

Tato část obsahuje **evaluační schéma**, které vám poskytne **soupis kritérií/indikátorů**, podle nichž můžete vyhodnotit z pedagogického hlediska nejen aktuální stav zahrady, ale rozvrhnout si její proměnu do jednotlivých fází a vyhodnotit kvalitativní posun.

VÝCHODISKA

V mateřské škole (dále jen „MŠ“) dítě získává svoji první zkušenost s institucionálním vzděláváním. Cílem předškolního vzdělávání je podporovat a doplňovat rodinnou výchovu a zajistit dítěti dostatek podnětů k jeho vývoji, socializaci a učení. **MŠ nabízí vstřícné a podnětné vzdělávací prostředí, ve kterém se každé dítě cítí jistě, bezpečně a spokojeně.** Součástí takového prostředí je také zahrada – viz RVP PV ([Rámcové vzdělávací programy – Revize RVP](#)).

Pokud má komunita kolem MŠ i obce možnost sdílet zahradu dle pravidel a rozvíjet ji, může se zahrada stát i něčím mnohem větším. Mohou ji aktivně využívat nejen děti, ale i celá komunita. Zahrada se potom stane součástí života obce, města nebo čtvrti a je zdrojem dlouhodobé sounáležitosti a hrdosti. Jestliže se do života zahrady zapojují i děti a spolu s komunitou navrhují a tvoří její podobu, pak se rozvíjí jejich angažovanost a odpovědnost, sociální kompetence a kompetence k občanství a prohlubuje se jejich vztah k domovu a místu, kde žijí.

Co byste při tvorbě zahrady měli mít na paměti?

1

Zahrada je prostor pro výchovu a vzdělávání, pomáhá dětem rozvíjet **kompetence**.

2

Zahrada je venkovní prostor s dostatečnou kapacitou k tomu, aby umožňoval volný pohyb dětí a jejich pobyt venku po maximální možnou dobu.

3

Ředitel/ka MŠ (dále jen „ředitel“) i zřizovatel by měli k zahradě, pokud jde o výchovně-vzdělávací proces, přistupovat podobně jako **ke školní budově**.

4

MŠ má Školní vzdělávací program (dále jen „ŠVP“) a zahrada je pevnou součástí základní charakteristiky a pojetí vzdělávání, její využití má své místo např. ve vizi, filozofii a koncepci MŠ (dále jen „vize MŠ“).

5

V ŠVP je zahrada pojata **jako třída** (místo výchovy a vzdělávání) i **místo pro setkávání** a společné trávení času.

6

Všichni aktéři předškolního vzdělávání (dětí, pedagogický tým, rodiče, komunita obce, zřizovatel) sdílejí a podporují vizi MŠ.

7

Všichni aktéři předškolního vzdělávání (dětí, pedagogický tým, rodiče, komunita obce, zřizovatel) sdílejí a podporují vizi MŠ.

8

Pedagogové mají dostatečné **kompetence k venkovnímu vzdělávání a výchově dětí** a zahrada jim poskytuje vhodné podmínky pro inovativní metody i vhodné vzdělávací strategie pro danou věkovou skupinu i formy organizace činností. Zahrada vždy rozvíjí **místně zakotvené učení a vztah dětí k místu, kde žijí**.

9

Zahrada vždy podporuje **duševní zdraví a wellbeing, zdravé klima a kulturu MŠ**.

10

Zahrada umožňuje propojování tříd/skupin, případně dalších účastníků napříč ročníky i generacemi. Umožňuje i zapojení rodin.

11

Budování a proměny zahrady tvoří **přidanou hodnotou pro celou komunitu**. Ředitel (či osoba pověřená řízením) provádí ve spolupráci s krajinářským architektem a facilitátorem ostatní aktéry **procesem změny**.

Co zahrnuje proces změny?

Proces změny zahrnuje leadership ředitele, podporu zřizovatele, environmentální přístup ke vzdělávání a výchově, práci na postupném zapojení všech zainteresovaných skupin, včetně dětí. Jeho součástí je i výběr vhodného zpracovatele návrhu proměny zahrady, výběr vhodného realizátora a zajištění dlouhodobé údržby do budoucna.

Proměna nebo vybudování zahrady je komplexní proces, který začíná definováním potřeb a očekávání (Hned na začátku si ujasněte např. následující věc: Budou si moci děti hrát s vodou a bahnem? Mohou se na zahradě ušpinit?). Teprve v dalším kroku připravujete na základě vyjasněných potřeb návrh řešení.

Na proměně spolupracuje krajinářský architekt: vytváří architektonický návrh, rozdělený do jednotlivých etap realizace, rámcový rozpočet, navrhuje osazovací plán, technické detaily řešení zpevněných povrchů, terénní modelace, zahradní stavby, herní prvky. Část prací můžete také provést sami svépomocí. Dbejte přitom na to, aby byla proměna zahrady v souladu s aktuálními legislativními požadavky, ať už jde o hygienu, BOZ nebo certifikaci herních prvků.

Na budování prostoru zahrady i konceptech jejího využití (včetně tvorby pravidel pro bezpečné užívání zahrady a její provoz) by se měli podílet všichni aktéři: pedagogický i technický personál MŠ, rodiče, děti a aktivní místní občané.

Při budování nebo proměně zahrady respektujte princip udržitelnosti. Vytvořte si plán, jak o ni pečovat, dlouhodobě ji udržovat a jak její provoz a údržbu dlouhodobě financovat.

Zajistěte vícezdrojové financování zahrady a dohlédněte na řádný průběh souvisejících legislativních procesů (realizace (ne)investičního projektu, řízení zakázek s ohledem na typ zakázky, rozpočet a celkové výdaje, odpisy majetku, inventarizace).

Zahrada má být:

- a Praktická, funkční a bezpečná
- b Přírodní (nebo spíše přírodě blízká)
- c Rozmanitá a variabilní
- d Inspirativní, podnětná a hravá
- e Estetická

I. Konceptní architektonická část

Zahrada MŠ
a její zóny

KLÍČ K JEDNOTLIVÝM ZÓNÁM NA ZAHRADĚ

Celý prostor zahrady

Zahrada by měla být navržena tak, aby umožňovala variabilní využití pro různé typy činností – organizované aktivity v rámci výchovně-vzdělávacího programu, odpočinek i volnou hru a předávání dětí rodičům. Zároveň by měla být přehledně uspořádaná a zóny by na sebe měly navazovat tak, aby na zahradě mohlo probíhat více různorodých aktivit současně, aniž by se při nich děti vzájemně rušily. K dosažení tohoto cíle vám pomůže členění zahrady do jednotlivých zákoutí či tematických zón, které můžete podle potřeby zasvětit jedné konkrétní činnosti či využívat variabilně. Zahradu přirozeně rozčleňuje modelovaný terén (s kopečky, mírnými svahy, prohlubněmi, ale i tolik potřebnými rovnými plochami), síť cest a pěšin různé šířky a z různých materiálů (např. kamenná dlažba, štěrk, kůra, mlat) a také různorodá vegetace – stromy, keře, popínavé rostliny, trvalky, byliny, travní i luční porosty.

Díky promyšlenému členění se zahrada promění v „malou krajinu“, která u dětí podporuje představivost i přirozený pohyb. „Zahradní krajinu“ dále obohatí stálé (trvalé) prvky, jako jsou herní konstrukce, pískoviště, venkovní učebna nebo vyvýšené záhony, a také dočasné či proměnlivé struktury a materiály, např. klády, stavebnice, jednoduché vodní prvky, látkové herní domky nebo sezonní koutky určené k experimentování.

Zahrada by měla být navržena prakticky, aby usnadňovala průběh každodenních činností. To zahrnuje např. promyšlené řešení přístupových cest, snadný přístup dětí k toaletám a pitné vodě, dostatečné skladovací prostory pro pomůcky a herní vybavení využívané venku, přívod elektřiny a vody na zahradu i možnost zastínění jednotlivých zón.

Současně je důležité, abyste při budování nebo proměně zahrady pokud možno respektovali princip udržitelnosti – ať už volbou kvalitních a trvanlivých materiálů (pro cesty, zídky, zahradní stavby či herní prvky) nebo prostorovým uspořádáním a rozmístěním vegetace, které usnadní pravidelnou údržbu. K udržitelnému řešení patří také vhodné umístění provozního vjezdu tak, aby se na zahradu mohla dostat těžká technika nebo IZS, zdroj vody pro zálivku (ideálně s využitím dešťové vody) a snadno přístupné úložné prostory pro zahradní nářadí a techniku s dostatečnou kapacitou.

Jaké jsou tedy základní zóny zahrady v MŠ, jak jsou vybavené a co všechno do nich patří?

Než jednotlivé zóny popíšeme, považujeme za důležité zdůraznit, že zejména v menších zahradách mohou některé z nich chybět. Jejich funkci může plnit jiný prostor. Máte-li větší zahradu, můžete si naopak dovolit zřídit v ní i další specializovaná zákoutí, např. hudební koutek, mlhoviště, brouzdaliště nebo dopravní hřiště. Tyto části nepatří mezi základní zahradní zóny, jež by měly být na každé zahradě MŠ, proto se jimi v další kapitole nebudeme zabývat.

Na mnoha zahradách se z prostorových důvodů budou některé zóny vzájemně prolínat či překrývat, což není na závadu. Když prostor zahrady dobře rozvrhnete a budete venkovní činnosti promyšleně plánovat, můžete i menší zahradu využívat efektivně, smyslně a rozmanitě.

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH ZAHRADNÍCH ZÓN

1 Volný prostor

Klíčová část zahrady. Umožňuje variabilní využití volných prvků a materiálů, které se mění podle denního programu nebo plánovaných aktivit.

Základ tvoří travnatá plocha. Některým činnostem se děti mohou věnovat i na zpevněném povrchu (asfalt, dlažba, mlat). Pro běhání a míčové hry se doporučuje plocha o velikosti alespoň 50 m² (5×10 m).

Prostor by měl být dostatečně velký a ideálně z větší části rovný, aby umožňoval rozmanité sportovní aktivity dětí (včetně míčových her) a aby se na něm mohl shromáždit větší počet lidí (třeba při školních slavnostech).

Pozor! Vyhýbejte se pryžovým povrchům, mohou uvolňovat zdraví škodlivé látky ([viz např.: https://szu.gov.cz/aktuality/umele-povrchy-hrist-ci-sportovisti-mohou-uvolnovat-zdravi-skodlive-latky](https://szu.gov.cz/aktuality/umele-povrchy-hrist-ci-sportovisti-mohou-uvolnovat-zdravi-skodlive-latky)).

Alespoň částečné stínění je velkou výhodou – k vytvoření stinných míst využijte ideálně vegetaci

Pozn. 1: Nemáte-li na zahradě prostor na mlhoviště nebo brouzdaliště, může vám volný prostor sloužit i jako zóna pro horké letní dny. Můžete sem umístit např. nafukovací bazénky, a připravit tak dětem místo pro vodní hry. Je však třeba myslet také na to, aby měly děti při převlékání zajištěný dostatek soukromí a měly místo pro odkládání oblečení, osušek aj. Stejně tak tu musí být zajištěný i prostor pro vypouštění vody.

Pozn. 2: Pokud vám chybí finanční prostředky, můžete volný prostor současně využívat jako venkovní učebnu, experimentální koutek – staveniště, venkovní tělocvičnu atp. V tom případě počítejte s tím, že bude potřeba měnit mobiliář podle typu činnosti a zajistit pro danou činnost další prvky a také přistínění volného prostoru.

2 Venkovní učebna

Může mít různou podobu, velikost i vybavení. Záleží na vašich finančních možnostech a celkovém konceptu zahrady. Jako učebna může sloužit např. terasa, týpí, maringotka, jurta, altán, pergola nebo domek na míru. Pro menší zahrady doporučujeme mobilní variantu učebny (velký stan, týpí apod.), kterou lze přesunovat či úplně sbalit dle potřeby.

V ideálním případě by učebna měla být zastřešená proti nepřízní počasí, zcela jistě by měla být alespoň částečně zastíněná.

Součástí učebny by měl být úložný prostor na pracovní pomůcky, materiály apod.

Nezapomeňte učebnu dostatečně vybavit venkovním mobiliářem – stolky, židlemi, lavicemi či jinými prvky na sezení.

Je-li učebna dost velká, můžete si do ní pořídit také pracovními stoly – ponky.

Bude se vám hodit magnetická tabule pro kreslení a vystavování prací.

Učebna může zároveň sloužit jako pódium pro venkovní představení, koncerty nebo slavnosti. Proto je vhodné umístit ji tak, aby navazovala na rovnou travnatou plochu, kde se mohou shromáždit „diváci“.

Součástí velkorysejšího řešení může být i osvětlení, přívod pitné vody, venkovní toalety či wifi.

3 | Písková zóna/pískoviště

Nejlépe funguje dostatečně velký a hluboký prostor s pískem (mocnost písku cca 50 cm), doplněný o herní stolky či dřevěné platformy a mola.

K pískovišti patří i zdroj vody, a to nejlépe omezený (např. sud či jiná nádoba) – s ohledem na šetření pitnou vodou. Vodu by mělo být možné rozvádět po pískovišti za pomoci korýtek, trubek, hadic apod.

Nezapomeňte v této zóně zřídit také úložný prostor pro hračky určené na pískoviště.

Zónu alespoň částečně zastíňte – nejlépe vegetací nebo plachtami.

Pozn.: Pískoviště je dle platné normy ČSN 1176 herním zařízením a pracovníci krajské hygienické správy (KHS) obvykle vyžadují jeho zakrývání. Naproti tomu písková zóna je herní povrch na zahradě, který může být např. rozšířením větší dopadové plochy jiného herního prvku.

4 | Experimentální koutek–staveniště

Jde o jasně vymezený prostor, který doporučujeme vybavit následujícím způsobem:

Doplňte do této zóny různé volné prvky a materiály ke stavění. Mohou být přírodní (klacky, prkna, latě, odřezky a různé přírodniny jako šišky, žaludy, kaštiny, kamínky k dekorování atp.) i umělé (bedýnky, trubky, hadice, spojovací kolena, provazy, atp.).

Pro uložení stavebního materiálu, přírodnin nebo i nářadí, pokud je při činnostech v této zóně používáte, se vám bude hodit úložný prostor (bedýnky, truhly atp.).

Vybavte prostor prvky na sezení (např. dřevěnými moly při okrajích zóny, sedátky z kulatiny).

Můžete také doplnit venkovní pracovní stoly – ponky nebo lavice se stoly.

Zónu alespoň částečně zastíňte (vegetací či plachtou).

V menších zahradách může být součástí této zóny také ohniště (prostor s ohništěm).

5 | Blátivá kuchyňka

Do blátivé kuchyňky patří pracovní deska, ideálně se dřezem, skříňkami a poličkami.

Kuchyňku vybavte různými nádobami a dalším kuchyňským náčiním (trychtýři, cedníky, síty, naběračkami, vařečkami aj.).

Potřebujete také zdroj vody. S ohledem na šetření pitnou vodou by měl být v ideálním případě omezený (např. plastový kanystr s kohoutem).

Děti by zde měly mít přístup k zemině a dalším přírodním materiálům (písku, kamínkům, kůře apod.).

Zónu alespoň částečně zastíňte (vegetací či plachtami).

6 | Venkovní tělocvična

Do tohoto prostoru umístěte trvale či dočasně herní prvky, které u dětí podporují rozvoj fyzické zdatnosti a hrubé motoriky (herní věže, balanční kladiny, opičí dráhy atp.).

Může se jednat o jednu či několik vymezených ploch, ale při dobré organizaci prostoru se celá zahrada může stát jednou velkou venkovní tělocvičnou. Kromě různých balančních prvků dětem k pohybovému vyžití a fyzickému rozvoji dobře poslouží:

- Terénní modelace a prvky, které na ně navazují, jako např. stupně ve svahu, šplhací plošiny, skluzavky. Děti mohou běhat do svahu, válet sudy, klouzat se, šplhat.
- Cestní síť – děti mohou po cestičkách běhat a jezdit na tříkolkách nebo odrážedlech.
- Volné, otevřené rovné plochy pro běhání a míčové hry. Můžete je využít pro občasnou instalaci herních struktur (překážkové dráhy, bludiště z látek a provazů) či zakoupené certifikované prvky pro zdokonalení pohybových dovedností (herní věže, prolézačky).

Pozn.: Jestliže je vaše zahrada malá nebo nemáte dostatek finančních prostředků na nákup certifikovaných herních prvků, zaměřte se na variabilní využití volného, ideálně zatravněného prostoru (volný prostor). Můžete jej vybavit dočasnými prvky a strukturami (skákacími hrady, opičí dráhou atp.).

7 | Koutek pro klidové aktivity

Nejlepším místem pro tento koutek je klidná část zahrady, vymezená a odcloněná vegetací (keři, stromy, trvalkami).

Vyberte místo s rovným travnatým povrchem nebo můžete využít třeba i dřevěnou terasu (molo, platformu).

Na toto místo patří venkovní mobiliář – židle, lavice, stolky, lehátka nebo jiné prvky na sezení či ležení.

Můžete samozřejmě využít i mobilní prvky (podsedáky, karimatky, polštáře, deky apod.).

Zónu alespoň částečně zastiňte – vegetací nebo plachtami.

Při dobré organizaci toto místo také umožňuje svačit venku nebo tady děti mohou odpoledne spát.

Pozn.: Pokud máte menší zahradu, může tato zóna zároveň sloužit i jako prostor s ohništěm nebo venkovní učebna.

8 | Zóna pro domečky a skrýše

Tento prostor poskytuje dětem možnost klidné volné hry. Vybaven může být trvalé (komerčně vyráběnými certifikovanými herními domky nebo typy) či dočasnými prvky (bunkry, skrýšemi, doupaty, která si děti samy vybudují z kartonových krabic, látek, klacků, proutí atp.).

Nejlepší a z pedagogického hlediska nejvhodnější je, pokud se v této zóně nachází více domečků a skrýší blízko sebe (efekt „vesničky“) a pokud jsou obklopené zelení. Dle výchovně-vzdělávacích potřeb a velikosti MŠ se může jednat o jednu či několik ploch a rozmístění v různých koutech zahrady pro variabilitu her a činností.

Doporučujeme vám napojit zónu pro domečky a skrýše na prostor s blátivou kuchyňkou či pískovou zónu / pískovištěm pro možnost variabilnějšího herního využití.

Prostor může sloužit jako bezpečné místo pro odpočinek, sebereflexi, samostatné hraní i sociální interakci. Skrýše a domečky podporují pocit bezpečí, snižují stres a přispívají k emoční pohodě dětí. Tato zóna se tak může stát místem pro podporu duševního zdraví dětí.

9 | Pěstební koutek

Jeho součástí jsou záhony (v rovině nebo vyvýšené), případně pařík či malý skleník.

Patří sem také keře s jedlými plody a další vytrvalé kultury – jahody, bylinky apod.

Nezapomeňte na kompost a sudy či jiné nádoby na dešťovou vodu. Ty by měly být kvůli bezpečnosti opatřeny poklopem.

Budete také potřebovat prostor pro uložení zahradního náčiní (koleček, konví, hadic, drobného zahradního nářadí). Nářadí může být také uloženo v provozní zóně, je však potřeba, aby bylo dobře dostupné.

Při plánování, kde bude tato zóna umístěna, zvažte její orientaci ke světovým stranám. Myslete také na to, aby byl v blízkosti zdroj zálivkové vody, ideálně dešťové vody zachycené ze střech. Výhodou také je, pokud je pěstební koutek dobře vidět z oken třídy nebo z hlavní přístupové cesty k budově MŠ a je tak dětem stále na očích.

Pěstební koutek můžete doplnit hmyzím hotelem.

10 | Prostor s ohništěm

Ohniště – ať už klasické, vymezené kameny, nebo přenosné kovové – vyžaduje dostatečný prostor. Výhodou je také navazující rovná plocha, na níž se může shromáždit větší počet lidí (například při školkových slavnostech).

Nutnou součástí výbavy jsou samozřejmě prvky na sezení (špalky, venkovní židle, lavice apod.).

Budete potřebovat také prostor pro uložení dřeva – např. malý dřevník.

Pozn. 1: Na menších zahradách nemusíte mít stálé ohniště. Můžete ho podle potřeby dočasně zřídit na rovné travnaté nebo zpevněné ploše (v zóně volný prostor).

Pozn. 2: Prostor s ohništěm může zároveň sloužit jako koutek pro klidové aktivity nebo jako experimentální koutek – staveniště.

11 | Přírodní koutek–„divočina“

V této zóně najde své místo bujná, volně rostoucí vegetace (keře, trvalky, luční porost), kterou procházejí úzké stezky (např. kamenné náslapy, mlatová pěšina, dřevěný povalový chodník).

Je dobré nabídnout dětem možnost zastavení na pozorovacích plátcích či platformách.

Ozdobou místa se jistě stane malé jezírko nebo mokřad (doporučujeme napojit jej na svod dešťové vody) s pozorovacím molem.

Zónu můžete doplnit kamennou zídkou pro plazy.

Dobře se do ní hodí také hmyzí domek, ptačí budky, domečky pro ježky aj.

Pozn.: Tato zóna patří k místům s nízkou intenzitou údržby (postačí sečení 1–2× ročně).

12 | Zvířecí koutek

Do této zóny můžete umístit kotce pro drobná domácí zvířata s oploceným výběhem.

Součástí zóny je také sklad na krmivo a stelivo.

Hodí se mít na tomto místě přívod vody a elektřiny.

Zónu alespoň částečně zastíňte – ideálně vegetací.

Při plánování zóny a vybírání jejích případných „obyvatel“ berte v úvahu povahu a zvyky zvířat: Jestli jde o společenské, nebo plaché tvory, zda jsou zvířata hlučná, nebo tichá a klidná apod.

13 | Vstupní prostor

Jde o reprezentativně pojatý prostor navazující na vstup do budovy MŠ.

Bývá vybavený lavičkami, odpadkovým košem, stojanem na kola a doplňují ho okrasné rostliny.

Doporučujeme vám zřídit nad vstupem do budovy MŠ stříšku proti nepřízni počasí. Může usnadnit třeba parkování kočárků, koloběžek...

Pokud je vstupní prostor dostatečně veliký, může být jeho součástí malá herní plocha pro pedagogický dohled při předávání dětí. Usnadní to bezpečné a pozvolné předávání dětí, podpoří se tím adaptivní interakce mezi dítětem a pedagogem, sníží se stres při přechodu z rodinného prostředí do MŠ a obráceně.

14 | Provozní zóna

Obvykle bývá umístěná při zadním traktu budovy a má přímé napojení na vjezd do zahrady (umožňuje přístup údržbě, zásobování jídelny, zásah složek IZS apod.).

Jsou zde umístěny kontejnery, včetně nádob na tříděný odpad.

Je zde prostor pro parkování – nouzové nebo pro personál.

Je vhodné, pokud je v této zóně úložný prostor pro zahradní vybavení (sekačka, hadice, nářadí) s přímým napojením na pěstební zónu.

Měl by zde být přívod vody a elektřiny.

Jeho součástí může být koutek k venkovnímu posezení nepedagogického personálu MŠ (např. kuchařek, školníka, uklízeček).

Pokud to prostorové rozvržení zahrady umožňuje, je dobré oddělit tuto zónu od zbývajících částí zahrady oplocením.

PLÁNEK ZAHRADY MŠ MNICHOVICE

1	Altán	8	Venkovní dílna	15	Trojhoupačka
2	Pódium	9	9 Lesní MŠ	16	Písková plocha
3	Klády a pařezy	10	Tvořiště a tabule	17	Domeček/pozorovatelna
4	Skluzavka	11	Kurník	18	Želví výběh
5	Opičí dráha	12	Zóna pro nejmenší	19	Vyvýšené záhony
6	Jezírko	13	Nápadníček	20	Branky
7	Vodní prvek	14	Venkovní kuchyňka	21	Komposter
-
	Jehličnaté stromy
	Listnaté stromy
	Keře
	Modelace terénu

1 Altán

4 Skluzavka

5 Opičí dráha

7 Vodní prvek

10 Tvořiště a tabule

13 Nápadníček

15 Trojhoupka

17 Domeček/pozorovatelna

PLÁNEK VYBRANÝCH ZÓN ZAHRADY MŠ MNICHOVICE

1	Volný prostor	8	Zóna pro domečky a skryše		Jehličnaté stromy
2	Venkovní učebna – Lesní MŠ	9	Pěstební koutek		Listnaté stromy
3	Písková plocha	10	Prostor s ohništěm		Keře
4	Experimentální koutek – staveniště	11	Přírodní koutek – "divočina"		Modelace terénu
5	Blátivá kuchyňka	12	Zvířecí koutek		
6	Venkovní tělocvična	13	Vstupní prostor		
7	Koutek pro klidové aktivity	14	Provozní zóna		

1 Volný prostor

2 Venkovní učebna – Lesní MŠ

3 Písková plocha

5 Kuchyňka

6 Venkovní tělocvična

8 Zóna pro domečky a skryše

11 Přírodní koutek – "divočina"

12 Zvířecí koutek

II. Pedagogická část

Zahrada MŠ
jako vzdělávací prostor

KOMPETENČNÍ POJETÍ

Zahrada představuje podnětné prostředí, ve kterém se kompetenční pojetí vzdělávání naplňuje zcela přirozeným a smysluplným způsobem. V kurikulárních dokumentech (RVP PV a navazujících RVP) pracujeme s těmito osmi klíčovými kompetencemi, jež se u dětí prostřednictvím vzdělávání systematicky rozvíjejí: kompetence k učení, kompetence komunikační, kompetence k občanství a udržitelnosti, kompetence osobnostní a sociální, kompetence k podnikavosti a pracovní, kompetence k řešení problémů, kompetence kulturní a kompetence digitální. Zahrada nabízí jedinečný prostor, kde se tyto kompetence mohou přirozeně prolínat a rozvíjet v reálných situacích každodenního učení.

Dítě je v prostředí zahrady aktivním tvůrcem vlastního učení. Při hře, pozorování, péči o zahradu, badatelských činnostech i drobných pracovních úkolech rozvíjí kompetenci k učení, když zkouší různé postupy metodou pokusu a omylu, porovnává výsledky, vyhodnocuje vlastní pokroky a učí se přemýšlet o tom, co a jak se naučilo. Zároveň se přirozeně rozvíjí kompetence k řešení problémů, protože dítě hledá způsoby, jak překonávat překážky, reaguje na změny počasí či podmínek a navrhuje vlastní řešení. Péče o živé organismy a prostředí zahrady podporuje také kompetenci k občanství a udržitelnosti – dítě vnímá odpovědnost za své okolí, chápe souvislosti mezi lidskou činností a přírodou a učí se k ní chovat ohleduplně. Zapojením do praktických činností, plánování a dokončování úkolů se posiluje kompetence k podnikavosti a pracovní, včetně vytrvalosti, samostatnosti a pracovitosti.

Zahrada je zároveň přirozeným prostorem pro rozvoj kompetence komunikační, protože děti sdílejí své nápady, zážitky a zkušenosti, domlouvají se spolu při společných aktivitách a prezentují výsledky své práce i práce skupiny. Spolupráce s ostatními dětmi i dospělými podporuje kompetenci osobnostní a sociální – děti se učí naslouchat, respektovat odlišné názory, přijímat role ve skupině a dodržovat domluvená pravidla. Kontakt s tradicemi, přírodními materiály a tvořivými aktivitami na zahradě přispívá k rozvoji kompetence kulturní – dítě vnímá hodnotu prostředí, rozvíjí své estetické vnímání a kulturní zážitky sdílí s ostatními. Při využívání jednoduchých digitálních nástrojů k dokumentaci, vyhledávání informací či zaznamenávání pozorování se zároveň rozvíjí i kompetence digitální, a to v bezpečném a smysluplném rámci každodenních činností.

KOMPETENČNÍ POJETÍ NA ZAHRADĚ MŠ

Tato kapitola poskytuje pedagogickým pracovníkům ucelený přehled činností, které vedou k získávání a prohlubování klíčových kompetencí v souladu s RVP PV, jsou vhodné pro předškolní vzdělávání a je možné se jim věnovat na zahradě. Činnosti jsou seřazené podle klíčových kompetencí a v jejich rámci podle očekávaných výsledků učení. U jednotlivých aktivit doporučujeme také vhodné pomůcky a ideální zahradní zóny pro jejich provádění. Jednotlivé MŠ si pak mohou tento seznam doplnit s ohledem na vlastní ŠVP, podmínky vzdělávání a svoji profilaci o vlastní výběr dalších aktivit.

V kurikulárních dokumentech (RVP PV a navazujících ŠVP) pracujeme s 8 klíčovými kompetencemi, které vzděláváním rozvíjíme. Patří k nim:

1	Kompetence k učení	2	Kompetence komunikační
3	Kompetence osobnostní a sociální	4	Kompetence k občanství a udržitelnosti
5	Kompetence k podnikavosti a pracovní	6	Kompetence k řešení problémů
7	Kompetence kulturní	8	Kompetence digitální

1 | KOMPETENCE K UČENÍ

Dítě je otevřené objevování a poznávání světa kolem sebe. Vyhodnocuje svoje pokroky v učení, rozvíjí své kritické myšlení.

Očekávané výsledky učení:

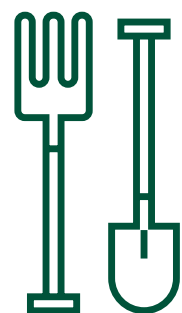
- 1/1

Při učení využívá strategie pokusu a omylu
- 1/2

Záměrně se soustředí na činnost a udrží pozornost
- 1/3

Projevuje přirozený zájem o učení a svět, který ho obklopuje
- 1/4

Uplatňuje získané poznatky a zkušenosti v praktických situacích

1/1 | Při učení využívá strategie pokusu a omylu

Příklady činností *	Pomůcky, materiál, vybavení **	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Vodní pokusy v létě přelévání, míchání vody s různými typy písku, zeminy, zkoumání vsakovací schopnosti půdy, porovnávání množství a objemu různých nádob	Nádoby, pipety, trychtýře, trubky, roury, „husí krky“, lžice, naběračky, nože (tupé), rádýlka, rydla, válečky, houby, sítko, krabice (např. od mléka na tvarování cihel ze sněhu pro stavby)	Experimentální koutek–staveniště (4) Volný prostor (1) (s vodou dostupnou z vodního prvku nebo z venkovního ventilu s přípojkou pro zahradní hadici)
Vodní pokusy v zimě konzistence vody, výroba ledových ozdob, stavby ze sněhu, tvarování sněhových cihel, barvení sněhu atd.	Nádobí do blátivé kuchyňky hrnce, pánvičky, konvičky, naběračky atp., trychtýře, nádoby, přístroje (dále jen „kuchyňské vybavení“)	Blátivá kuchyňka (5)
Pokusy s vodou a párou pozorování vařící vody, parní stroj, větrník v proudu páry	Přírodní materiály voda, zemina, písek, venkovní kačírky, jíl, bahno, kameny, suché rostliny, plody, listy, semena, šišky, větve atd. (dále jen „přírodní materiály“)	Volný prostor (1) (s vodou dostupnou z vodního prvku nebo z venkovního ventilu s přípojkou pro zahradní hadici)
Vaření v blátivé kuchyňce kombinace materiálů, „recepty“ z hlíny a trávy	Pracovní a zahradnické nástroje košťata, kartáče, hrabla, lopaty, lopatky, hrábě, sítko, konve, motyčky (dále jen „pracovní nástroje“)	Písková zóna/pískoviště (3)

*
Nejedná se o komplexní výčet činností, pouze o náměty, jak propojit OVU s konkrétními aktivitami.

**
Uvádíme příklady, zdůrazňujeme přitom méně typické vybavení či materiál.

Stavby z přírodnin kombinovaných s dalšími materiály
domečky, mosty, věže (děti zkoumají, co spadne a proč, jaký materiál je ke stavbě nejvhodnější apod.)

Přírodní materiály

Výtvarné a pracovní potřeby
nůžky, štětce, pastelky, voskovky – různé druhy a další potřeby běžně využívané v PV (dále jen „výtvarné a pracovní potřeby“)

Výtvarné a pracovní materiály
špejle, provázky, bavlnky, papíry, látky (dále jen „výtvarné a pracovní materiály“)

Experimentální koutek – staveniště (4)

Písková zóna/pískoviště (3)

Volný prostor (1)

Zóna pro domečky a skryše (8)

*
Nejedná se o komplexní výčet činností, pouze o náměty, jak propojit OVU s konkrétními aktivitami.

**
Uvádíme příklady, zdůrazňujeme přitom méně typické vybavení či materiál.

Pozorování živé i neživé přírody
a jejích přirozených procesů (roční cyklus, počasí, obloha, vesmír)

Pozorovací deník, atlasy a klíče a další vzdělávací a didaktické EVVO publikace – karty k identifikaci rostlin, stromů, hmyzu atd. (dále jen „EVVO publikace“)

Vybavení k pozorování
lupy, mikroskop (bezdrátový, propojený s PC), včetně kapesních mikroskopů, dalekohled, teleskop, teleskopická nádoba, krabička na pozorování objektů, projektor, sak na ryby, baterka (dále jen „výukové a vzdělávací pomůcky“)

Celý prostor zahrady

Přírodní koutek – „divočina“ (11)

Koutek pro klidové aktivity (7)

Experimentální koutek – staveniště (4)

Venkovní čtení nebo vyprávění

Poslech mluveného slova, nahrávek a hudby

Hudební činnosti venku zahrnují tvorbu improvizovaných nástrojů z přírodnin, jako jsou šišky a kamínky, hraní na ně, zpěv lidových písní spojený s pohybem, dramatizaci písní a rytmičné hry jako Hudební kolotoč nebo Na dirigenta, při kterých děti imitují zvuky přírody nebo vytvářejí orchestr z různých zvuků. Důležité je poslouchat okolní zvuky (vítr, ptáky, déšť) a přetvářet je do rytmu.

Knihy, časopisy, leporela i ve variantě k užití venku, audiočetba pro děti, hudební nahrávky, audiozáznamy – např. ptačího zpěvu, přírodních zvuků přírody apod., prvky na sezení/ležení (podsedáky, karimatky, polštáře, deky)

Koutek pro klidové aktivity (7)

Volný prostor (1)

Venkovní učebna (2)

Prostor s ohništěm (10)

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Hledání pokladu v přírodě podle mapy, indicií	Mapy, plánky	Volný prostor (1)
Společné plánování výpravy, záznam cesty		
Dotykové stezky a chodníčky různé povrchy, vůně, zvuky Zvuky v lese i reakce dětí při změně povrchu chodníčku či stezky je možné nahrávat *	Přírodní materiály Telefon, MP3 nahrávky, mikrofon (dále jen „audio a video vybavení“)	Volný prostor (1) Venkovní tělocvična (6) Celý prostor zahrady můžete ho doplnit o stálé (trvalé) či dočasné prvky jako např.: → hmatové stezky (= smyslové chodníčky) → stezky z provazů (držím se provazu a podle něj jdu) → prvky z několika materiálů s různými kvalitami (dřevo, kámen, kov, plast atp.)
Ekohry např. Najdi něco, co škodí přírodě, Kdo tu žije?	Výukové a vzdělávací pomůcky EVVO – časopis Mrkvička, Hmyzí domek, ještěrkoviště Jezírko	Volný prostor (1) Celý prostor zahrady Přírodní koutek – „divočina“ (11) Venkovní učebna (2)
Environmentální programy pro děti i pedagogy **		

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
	Meteostanice pro pozorování počasí s dětmi *** Teploměr, srážkoměr, větrný rukáv Výukové a vzdělávací pomůcky EVVO publikace Audio a video vybavení	Venkovní učebna (2)
Lesní, luční nebo potoční orchestr děti zkoumají, jaké zvuky vydávají různé přírodniny, hledají je a sbírají a potom s nimi improvizují (drnkání, cinkání, tlučení, cákání, šustění), vytvoří rytmický doprovod.	Přírodní materiály Audio a video vybavení Pracovní nástroje Výtvarné pomůcky	Prostor celé zahrady Přírodní koutek – „divočina“ (11) Experimentální koutek – staveniště (4)
Improvizované nástroje různé přírodniny zavěšené na provázek, klacky, se kterými se dá bubnovat do kmenů.		
* Se zvukovými nahrávkami můžete dále pracovat, děti mohou své pocity z nich vyjádřit např. tancem nebo je ztvárnit výtvarně.	** Ekodomov, Lipka, Koniklec, Ekolínek, Tereza (Ekoškola)	*** Meteostanici je možné jednoduchým způsobem s dětmi vyrobit (viz návod na webu Učíme se venku: https://ucimesevenku.cz/laborator-venku/predpoved-pocasi/).

Koutek „malého vědátora“ – vlastní „meteorologická stanice“ pro pozorování počasí – může mít podobu jedné krabice, kterou využívají všechny třídy.

1 /4 | Uplatňuje získané poznatky a zkušenosti v praktických situacích

Příklady činností

Zahradničení
výsadba, sklizeň, péče o rostliny

Microgreens
klíčení semínek a obilnin

Pokusy s rostlinami
co vyroste z různých semínek, jak semínka reagují na světlo, na vodu

Dlouhodobé pěstování rostlin
péče o záhon, sledování růstu, předávání a přijímání povinností, úkolů

Třídění odpadu a kompostování
děti získají praktické ekologické chování a návyky

Venkovní vaření
příprava čaje z bylinek, „recepty“ z přírody, vaření, sušení bylin, výroba herbáře, bylinné soli, mastiček, olejičku

Pomůcky, materiál, vybavení

Semínka rostlin či sazeničky

Pracovní a zahradnické nástroje

Tácky a vybavení na microgreens, obilniny

Nádoby na tříděný odpad a kompost s piktogramy

EVVO publikace

Ohniště (přenosné) nebo venkovní pec či přípojka elektřiny, venkovní mobiliář (stůl, židle/lavice)

Kuchyňské vybavení, suroviny (bylinky), knihy o bylinách a jejich využití, olej, vazelína, sůl, skleničky, látky a šicí potřeby na výrobu sáčků, plata na sušení bylin

Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny

Pěstební koutek (9)

Provozní zóna (14)

Kompost v pěstebním koutku (9)

Volný prostor (1)

Prostor s ohništěm (10)

Experimentální koutek – staveniště (4)

Pěstební koutek (9)

*

Doporučujeme spolupráci se subjekty, které organizují edukační akce pro MŠ, např. s Výzkumným ústavem potravinářským, Ekoškolou apod.

2 | KOMPETENCE KOMUNIKAČNÍ

Dítě vyjádří své myšlenky, prožitky a zkušenosti. Komunikuje v běžných situacích s dětmi i s dospělými. Projevuje se kultivovaně, v souladu se základními pravidly komunikace.

Očekávané výsledky učení:

2/1 | Vyjadřuje se různými způsoby

2/2 | Prezentuje své zkušenosti, zájmy, výsledky své práce či práce skupiny

2/3 | Klade otázky a hledá na ně odpovědi

2/4 | Využívá informační zdroje, se kterými se běžně setkává

2/5 | Naslouchá druhému a dodržuje domluvená pravidla komunikace

2/1 Vyjadřuje se různými způsoby

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Venkovní kreslení na tabuli, kameny, papír – velké a netypické formáty * Kreslení vodou na suchou plochu (svislé i vodorovné) houbou a štětkou Obarvování ledu a sněhu	Křídý, venkovní tabule, houba a štětky na kreslení vodou na suchou plochu, papíry různých struktur, formátů a velikostí Přírodní materiály a přírodniny Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby	Venkovní učebna (2) Experimentální koutek – staveníště (4)
Tvoření příběhů inspirovaných zahradou, námětové hry improvizace a volná hra * Výroba loutek z kousků látky nebo přírodnin – „prstových loutek“	Stolní divadlo nebo i materiál na výrobu divadla, včetně loutek z přírodnin, látky pro hru a tvorbu kostýmů a opon pro divadlo	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Improvizované koutky z látek a přírodnin, např. s oponou a jevištěm
Vyjádření pohybem tanec, pantomima, hudebně-pohybové aktivity Vyjádření emocí vyvolaných přírodními jevy děti ztvárňují pohybem déšť, šumění, šustění listů ve větvích, zvuk větru (fučení), zpěv ptáků, mohou „hrát“ na tělo, rytmizovat, vokalizovat atd.	Rytmické pomůcky, šátky, hudba	Volný prostor (1) Koutek pro klidové aktivity (7) Venkovní učebna (2)
* Kreslení vodou na suchou plochu pomocí houby je vhodné pro uvolnění ramenního kloubu.	** Spontánně vznikající koutky často vedou děti od spontánní hry ke hře námětové. Vzniká tak prostor pro učitelku, aby děti podnítila k tvoření příběhů inspirovaných zahradou.	

2/2 Prezentuje své zkušenosti, zájmy, výsledky své práce či práce skupiny

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Venkovní výstava výtvorů dětí, rodičů a dalších členů komunity	Stojany, šňůry, kolíčky na výrobu venkovního galerijního systému	Celý prostor zahrady Venkovní učebna (2)
Společné vyprávění, prezentace příběhů a zážitků (ve dvojici, v malé skupině i před celou třídou či MŠ) na téma Naše zahrada *	Prvky na sezení/ležení podsedáky, karimatky, polštáře, deky	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Experimentální koutek – staveníště (4) Přírodní koutek – „divočina“ (11)
Záznamy z pozorování přírody různými způsoby a jejich prezentace ostatním	Audio a video vybavení (fotoaparát)	Venkovní učebna (2) Volný prostor (1)
* Během prezentace se mohou měnit komunikační partneři: např. děti sdílejí ve dvojicích, prezentace před skupinou dětí, dítě vypráví před dospělými apod.		

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Děti mohou nejprve shlédnout filmový dokument, divadelní představení, poslouchat pořad nebo četbu. Na základě toho pak vedou venkovní rozhovory na téma Co se děje v přírodě a proč? Vytvářejí otázky, které se týkají vyslechnutého příběhu nebo nějakého přírodního jevu. Učí se klást otázky a s jejich pomocí hlouběji porozumět světu kolem sebe	Vybavení na sezení/ležení podsedáky, karimatky, polštáře, deky Výukové a vzdělávací pomůcky, knihy	Celý prostor zahrady Přírodní koutek – „divočina“ (11) Koutek pro klidové aktivity (7) Prostor s ohništěm (10)
Pozorování živočichů volně žijících na zahradě i těch, o které se děti starají	Výukové a vzdělávací pomůcky zaměřené na život zvířat, jejich vztah k člověku i jejich chov a péči o ně	Celý prostor zahrady Přírodní koutek – „divočina“ (11) Pěstební koutek (9) Zvířecí koutek (12)
Zdroje: Fischerová, D.: Duhové pohádky, Praha: OneHotBook, 2024 Zoller, E.: Učíme děti ptát se a přemýšlet : metody a aktivity k rozvoji myšlení i kultivaci osobnosti dětí. Praha: Portál, 2012	Nádvorníková, H., Svobodová, E. A kol.: Čteme si, hrajeme si, poznáváme: Metodika čtenářské gramotnosti, nedatováno, dostupné z https://projekty.pf.jcu.cz/pvupms/doc/Metodika_ctenarske_pregamotnosti.pdf	Vzdělávací program Filozofie pro děti od organizace Člověk v tísni (https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/filozofie-pro-deti)

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Práce s různými typy zdrojů Zpracování pořízeného materiálu (např. fotografií), dítě uspořádává informace a sdílí je s druhými.	Výukové a vzdělávací pomůcky Knihy	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2)
Používání a vytváření jednoduchých map, plánků zahrady, včetně znázornění rostlin, MŠ a okolí	Mapy, plány, atlasy Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby Výukové a vzdělávací pomůcky	Volný prostor (1) Venkovní učebna (2)
Práce s atlasy a kartami rostlin, živočichů a jejich poznávání	VVO publikace Výukové a vzdělávací pomůcky	Volný prostor (1) Venkovní učebna (2)

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Komunikační/komunitní kruh – sdílení zážitků, naslouchání na zahradě	Venkovní mobiliář	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2)
Společné plánování venkovních aktivit, uzavírání dohod a efektivní komunikace	Venkovní mobiliář	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2)

Dítě objevuje samo sebe, navazuje vztahy s ostatními.

Očekávané výsledky učení:

- 3/1 | Odmítá nevhodné a jemu nepříjemné chování i komunikaci
- 3/2 | Žádá o pomoc vrstevníky či dospělého
- 3/3 | Pojmenuje vlastní silné stránky
- 3/4 | Projevuje důvěru v sebe sama
- 3/5 | Vyjadřuje svůj názor
- 3/6 | Chová se empaticky a projevuje ohleduplnost k druhým
- 3/7 | Rozlišuje vhodné a nevhodné chování
- 3/8 | Chová se v souladu se základními společenskými pravidly

3/1 | Odmítá nevhodné a jemu nepříjemné chování i komunikaci

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Modelové situace pro podporu sociálních kompetencí, podpora dovedností odmítnout a rozpoznat nevhodné chování v rámci hry a běžných situací, včetně konfliktu	Karty ctností – názorná metodická pomůcka, barevné kartičky Venkovní mobiliář	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Prostor s ohništěm (10) Venkovní učebna (2)
	Loutky, kniha Emušáci (viz Poznámky a metodický komentář)	Volný prostor (1) Venkovní učebna (2)

Zdroje:

Karty ctností – názorná metodická pomůcka (<https://vychovakectnostem.cz/co-nabizime/karty-ctnosti/>)
Dostálová, M., Jančiová, S. a Vlčková, H.: Emušáci. Praha: Scio, 2013

3/2 | Žádá o pomoc vrstevníky či dospělého

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Kooperativní hry – úkoly, které vyžadují spolupráci Hra Pomoz mi, prosím – nácvik žádosti o pomoc v různých situacích, např. při stavbě domečku	Přírodní materiály a přírodniny Pracovní a zahradnické nástroje Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby	Celý prostor zahrady
Vytváření modelových situací: Co bys dělal kdyby...?		

3/3 | Pojmenuje vlastní silné stránky

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Dítě nakreslí svůj autoportrét, který znázorňuje jeho silné stránky, a poté je ústně popíše.	Zrcátka Výtvarné potřeby a materiály	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Prostor s ohništěm (10) Venkovní učebna (2)

3/4 | Projevuje důvěru v sebe sama

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Překonávání přírodní překážkové dráhy	Různé formy překážek (lana, klády, kameny, přírodniny atp.)	Venkovní tělocvična (6) Celý prostor zahrady – můžete ho doplnit o stálé (trvalé) či dočasné prvky jako např.: → balanční prvky (kladiny, opičí dráhy, lanové prvky atp.) → překážková dráha → herní prvek na podporu motoriky
Společná příprava na zahradní slavnost a návštěvu prarodičů, sousedů a členů místní komunity. Děti tráví čas společně s dospělými (mezigenerační propojení) při různých aktivitách: např. u stolních her, při poslechu a četbě pohádky, vystoupení (se zpěvem, recitací), divadelním představením dětí, na společná výstavě.	Hudební nástroje Venkovní mobiliář	Volný prostor(1) Prostor s ohništěm (10) Venkovní učebna (2)

3/5 | Vyjadřuje svůj názor

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Diskuse v kruhu: ve skupince, ve dvojici, za účasti dospělého apod., např. na téma Co se mi na naší zahradě líbí? Děti se učí vyjádřit, na jakém místě zahrady se cítí dobře a proč.	Misky na hlasování Venkovní mobiliář	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1)
Volba, kde si děti budou hrát – hlasování pomocí kamínků	Kamínky, obrázky nebo fotografie míst na zahradě, kde si děti mohou hrát	

3/6 | Chová se empaticky a projevuje ohleduplnost k druhým

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Hra Jak se cítíš? – děti hádají emoce podle výrazu obličeje.	Karty ctností (viz Poznámky a metodický komentář) Venkovní mobiliář	Prostor pro klidové aktivity (7) Venkovní učebna (2)
Péče o zvířata nebo rostliny	Semínka rostlin či sazeničky, dětské zahradní nářadí, vč. kolečka a konviček na zalévání, nádoby na vodu, kompost Přístřešek a ohradník pro zvířata, sklad na krmivo a stelivo, voda, pracovní a zahradnické nástroje	Pěstební koutek (9) Zvířecí koutek (12) Celý prostor zahrady
Pomoc mladším dětem při hře, sebeobsluze a tvořivé činnosti Mladší děti se učí respektovat starší kamarády a jejich hru – stavby starších kamarádů se nebourají.	Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby	Celý prostor zahrady

Zdroje:

Karty ctností – názorná metodická pomůcka (<https://vychovakectnostem.cz/co-nabizime/karty-ctnosti/>)
Dostálová, M., Jančiová, S. a Vlčková, H.: Emušáci. Praha: Scio, 2013

3/7 | Rozlišuje vhodné a nevhodné chování

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Modelové situace – děti rozhodují, co je správné a bezpečné. Dodržují pravidla při používání herních prvků.	Obrázky situací, tabule s pravidly Venkovní mobiliář Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby Výukové a vzdělávací pomůcky	Prostor pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Venkovní tělocvična (6)
Tvorba pravidel chování na zahradě s dětmi Vytvoření obrazového kodexu správného chování, pravidel	Obrázky situací, tabule s pravidly Venkovní mobiliář Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby Výukové a vzdělávací pomůcky	Prostor pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Venkovní tělocvična (6)

Příklady činností

Společné námětové hry zaměřené na rozdíly v pravidlech chování v různých prostředích a situacích (rodina, MŠ, dopravní prostředky, divadlo, výstava apod.)

Základní pravidla chování ve společnosti

Péče o zvířata nebo rostliny

Pomůcky, materiál, vybavení

Pravidla na obrázcích

Karty ctností (viz Poznámky a metodický komentář)

Charakteristické předměty jako rekvizity pro vstup do role

Výtvarné a pracovní potřeby

Výukové a vzdělávací pomůcky

Semínka rostlin či sazeničky, dětské zahradní nářadí, vč. kolečka a konviček na zalévání, nádoby na vodu, kompost

Přístřešek a ohradník pro zvířata, sklad na krmivo a stelivo, voda, pracovní a zahradnické nástroje

Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny

Prostor pro klidové aktivity (7)

Venkovní učebna (2)

Volný prostor (1)

Venkovní tělocvična (6)

Zdroje:

Karty ctností – názorná metodická pomůcka (<https://vychovakectnostem.cz/co-nabizime/karty-ctnosti/>)
Dostálová, M., Jančiová, S. a Vlčková, H.:
Emušáci. Praha: Scio, 2013

Dítě se chová v souladu se základními pravidly soužití a myšlenkami udržitelného rozvoje.

Očekávané výsledky učení:

4/1 | Vyjadřuje pozitivní vztah k živé přírodě ve svém okolí

4/2 | Chová se v souladu s myšlenkami, které směřují k udržitelnému rozvoji

4/3 | Přijímá zodpovědnost za svá rozhodnutí

4/4 | Přispívá k fungování společenství v mateřské škole

4/5 | Respektuje dohodnutá pravidla a práva druhých

4/6 | Identifikuje nespravedlnost a učí se na ni reagovat

4/1 Vyjadřuje pozitivní vztah k živé přírodě ve svém okolí

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Pozorování živočichů a rostlin na zahradě i v okolí a péče o ně – je možné využít lupu a deník.	Pozorovací deník, atlasy a klíče Výtvarné a pracovní potřeby, včetně EVVO publikací a pomůcek	Celý prostor zahrady
Vedení deníku o pozorování přírody – děti mohou do deníku zaznamenávat své pozorování kresbami, symboly, značkami, lepit do něj obrázky či přírodniny (listy, sušené byliny). Nebo může dospělý zapisovat do deníku ústní vyprávění dětí.	Deník Výtvarné a pracovní potřeby Venkovní mobiliář	Koutek pro klidové aktivity (7) Venkovní učebna (2)
Vycházky do okolí – poznávání stromů, květů, živočichů	Výukové a vzdělávací pomůcky EVVO publikace	
Envikešky – hledání přírodních pokladů podle mapy nebo indicí	IT vybavení a mobilní telefon	

Hry pro děti na ekologická témata najdete na stránce: www.ekologvychova.cz

4/2 Chová se v souladu s myšlenkami, které směřují k udržitelnému rozvoji

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Třídění odpadu venku s použitím barevných kontejnerů, hry na třídění	Nádoby na tříděný odpad s piktogramy Výukové a vzdělávací pomůcky EVVO publikace	Provozní zóna (14)
Kompostování – pozorování rozkladu, péče o kompostér	Kompost	Pěstební koutek (9)
Zachytávání dešťové vody – zalévání zahrady	Meteostanice Pracovní a zahradnické nástroje	Pěstební koutek (9)
Výroba hraček nebo nástrojů z přírodních a recyklovaných materiálů v rámci dílen s rodiči, prarodiči, sousedy	Recyklované materiály k tvorbě nástrojů a hraček Výtvarné a pracovní materiály	Experimentální koutek – staveniště (4) Venkovní učebna (2)

4/3 | Přijímá zodpovědnost za svá rozhodnutí

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Volba aktivity na zahradě – děti si samy vybírají činnost.	Nápadníček (mobiliář) s fotografiemi činností, které si děti volí	Celý prostor zahrady
Společné plánování pravidel pobytu na zahradě – co je dovolené, a co ne	Výtvarné a pracovní materiály	Koutek pro klidové aktivity (7)
Reflexe po aktivitě – co se povedlo, co bych příště udělal jinak	Výtvarné a pracovní potřeby	Volný prostor (1)
Zahradní deník – sebehodnoticí pracovní listy s možností zachytit (např. pomocí obrázků) vlastní rozhodnutí a výsledky	Venkovní mobiliář	Venkovní učebna (2)
		Prostor s ohništěm (10)
Péče o vlastní záhonek nebo rostlinu – sledování jejího růstu	Pracovní a zahradnické nástroje	Pěstební koutek (9)

4/4 | Přispívá k fungování společenství v mateřské škole

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Společné sázení stromu nebo osazování záhonu – týmová práce	Pracovní a zahradnické nástroje	Pěstební koutek (9)
Úklid zahrady – sběr listí, přírodnin, třídění materiálu pro další využití – je to možné pojmout i jako komunitní aktivitu		Celý prostor zahrady
Zahradní slavnosti – pravidelná setkávání komunity	Venkovní mobiliář	Volný prostor (1)
		Venkovní učebna (2)
		Prostor s ohništěm (10)
Společné tvoření s kamarády, kteří již jsou v ZŠ, např. mandal a koláží z přírodnin	Výtvarné a pracovní materiály	Experimentální koutek – staveniště (4)
	Výtvarné a pracovní potřeby	Koutek pro klidové aktivity (7)
	Přírodní materiály a přírodniny	Volný prostor (1)
	Vzorníky mandal	Venkovní učebna (2)

4/5 | Respektuje dohodnutá pravidla a práva druhých

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Společné vytváření pravidel chování na zahradě	Venkovní mobiliář	Koutek pro klidové aktivity (7)
Dodržování pravidel při používání pomůcek a nářadí	Výtvarné a pracovní materiály	Volný prostor (1)
Střídání u oblíbených herních prvků – houpaček, kuchyňky	Výtvarné a pracovní potřeby	Venkovní učebna (2)
Diskuse o pravidlech – proč jsou důležitá, co se stane, když je nedodržíme		Prostor s ohništěm (10)
		Celý prostor zahrady

4/6 | Identifikuje nespravedlnost a učí se na ni reagovat

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Hra Spravedlivý zahradník – rozdělování úkolů a pomůcek	Výukové a vzdělávací pomůcky	Celý prostor zahrady
Diskuse o různých situacích – co je fér, a co ne	Karty ctností (viz Poznámky a metodický komentář)	
Jak reagovat na nespravedlnost		
Společné řešení konfliktů – hledání dohody venku na zahradě v kruhu		

Zdroje:

Karty ctností – názorná metodická pomůcka
(<https://vychovakectnostem.cz/co-nabizime/karty-ctnosti/>)

5 | KOMPETENCE K PODNIKAVOSTI A PRACOVNÍ

Dítě rozvíjí své nápady, využívá příležitosti, reaguje na změny. Vytváří si základy pracovních dovedností a vztah k práci.

Očekávané výsledky učení:

5/1 | Přichází s vlastními nápady

5/2 | Navrhuje, co potřebuje k realizaci vlastních činností

5/3 | Ke změnám přistupuje jako k příležitostem

5/4 | Dokáže měnit cesty k dosažení cíle

5/5 | Dokončí, co započalo

5/6 | Organizuje a realizuje svoje činnosti

5/7 | Domlouvá se a spolupracuje s ostatními dětmi

5/8 | Spolupodílí se na společných rozhodnutích

5/9 | Oceňuje práci i úsilí druhých

5/1 | Přichází s vlastními nápady

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Výtvarné tvoření, dílny venku – děti si samy vybírají téma a materiál.	Přírodní materiály a přírodniny Pracovní a zahradnické nástroje	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1)
Hry s přírodními materiály – podpora kreativity a vlastních řešení, výběr vhodného materiálu a strategie	Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby	Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10) Blátivá kuchyňka (5) Experimentální koutek – staveniště (4)
Kompostování Sklizeň a zpracování plodů	Pracovní a zahradnické nástroje Kuchyňské náčiní (zpracování plodů)	Celý prostor zahrady Pěstební koutek (9)
Výroba krmítek a jmenovek pro označení rostlin, značek pro orientaci v zahradě, piktogramů s pravidly chování na zahradě	Pracovní náčiní Výtvarné potřeby a materiály	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10)

5/2 | Navrhuje, co potřebuje k realizaci vlastních činností

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Plánování stavby z větví – děti si připraví potřebný materiál a pomůcky. Také si vyberou, s kým budou spolupracovat.	Přírodní materiály a přírodniny Pracovní a zahradnické nástroje Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby	Celý prostor zahrady
Organizace tvořivé dílny pro děti a rodiče – děti si vybírají a připravují pomůcky a místo. Příprava pikniku – děti navrhnou, plánují a připravují, co je na piknik potřeba.	Obrázky náradí a vybavení pro vytváření seznamu Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10)

5/3 | Ke změnám přistupuje jako k příležitostí

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Přesun aktivity kvůli počasí – společné hledání alternativního řešení	Výtvarné a pracovní materiály	Koutek pro klidové aktivity (7)
Změna materiálu při tvoření – děti hledají náhrady	Výtvarné a pracovní potřeby	Volný prostor (1)
		Venkovní učebna (2)
		Přírodní koutek – „divočina“ (11)
Úprava pravidel hry – děti se domlouvají na nové variantě		Celý prostor zahrady

5/4 | Dokáže měnit cesty k dosažení cíle

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Stavění bludiště z písku, kostek i přírodnin – hledání různých cest a řešení	Přírodní materiály a přírodniny	Volný prostor (1)
	Pracovní a zahradnické nástroje	Venkovní tělocvična (6)
	Výtvarné a pracovní materiály	Písková zóna/pískoviště (3)
	Výtvarné a pracovní potřeby	
Řešení úkolu v týmu – hledání různých přístupů a řešení		Celý prostor zahrady

5/5 | Dokončí, co započalo

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Dokončení výtvarného díla z přírodnin	Přírodní materiály a přírodniny	Koutek pro klidové aktivity (7)
Tvoření z přírodnin – mandaly, koláže, mozaiky	Výtvarné a pracovní materiály	Volný prostor (1)
	Výtvarné a pracovní potřeby	Experimentální koutek – staveniště (4)
		Venkovní učebna (2)
		Prostor s ohništěm (10)
Dlouhodobá spolupráce dětí při péči o zvířata	Budky pro zvířátka a krmítka, pítka	Celý prostor zahrady
		Zvířecí koutek (12) a jeho části, např. kurník, králíkárna, želvoviště
		Přírodní koutek – „divočina“ (11)

*
Inspirace k dalšímu možnému vybavení:
Tvořivá hra – program pro děti v Muzeu Říčany (<https://muzeumricany.cz/pro-skoly/tvoriva-hra/>)

5/6 | Organizuje a realizuje svoje činnosti

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Společné projekty, které děti plánují samostatně	Přírodní materiály a přírodniny	Koutek pro klidové aktivity (7)
Příprava venkovní výstavy – děti výstavu samy naplánují a uspořádají	Výtvarné a pracovní materiály	Volný prostor (1)
Založení bylinkového záhonu – děti si rozdělí úkoly	Výtvarné a pracovní potřeby	Venkovní učebna (2)
Vedení obrázkového pozorovacího deníku – pravidelná činnost		Prostor s ohništěm (10)
		Vstupní prostor (13)
		Pěstební koutek (9)
Uspořádání dobročinného trhu na zahradě	Přírodní materiály a přírodniny	Volný prostor (1)
	Výtvarné a pracovní materiály	Venkovní učebna (2)
	Výtvarné a pracovní potřeby	Vstupní prostor (13)
	Venkovní mobiliář	

5/7 | Domlouvá se a spolupracuje s ostatními dětmi

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Společné stavby – domečky, mosty, mandaly	Přírodní materiály a přírodniny	Volný prostor (1)
Tvořivé dílny – spolupráce na společném díle	Výtvarné a pracovní materiály	Experimentální koutek – staveniště (4)
	Výtvarné a pracovní potřeby	Zóna pro domečky a skryše (8)
		Venkovní učebna (2)
Hry v týmu – štafety, hledání pokladu	Sportovní pomůcky	Celý prostor zahrady
	Výtvarné potřeby	Volný prostor (1)
		Venkovní tělocvična (6)

5/8 | Spolupodílí se na společných rozhodnutích

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Volba místa pro aktivitu na základě hlasování dětí	Venkovní mobiliář	Koutek pro klidové aktivity (7)
Rozhodování o pravidlech hry – společná dohoda	Nádoby nebo misky na hlasování	Volný prostor (1)
Plánování slavnosti – děti navrhnou program		Venkovní učebna (2)
		Prostor s ohništěm (10)

Příklady činností

Vzájemná podpora při plnění společného úkolu a jeho zvládnutí, např. při prezentaci výtvarů se děti učí dávat si navzájem pozitivní zpětnou vazbu a podporu.

Společné hodnocení aktivit – co se komu povedlo, např. reflexe výtvarného procesu formou společného rozhovoru. Děti se učí projevovat si vzájemně respekt a ocenit dílo druhého. Učí se také poděkovat za pomoc.

Pomůcky, materiál, vybavení

Přírodní materiály a přírodniny
Výtvarné a pracovní materiály
Výtvarné a pracovní potřeby
Venkovní mobiliář
Audiovizuální technika

Venkovní mobiliář

Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny

Koutek pro klidové aktivity (7)
Volný prostor (1)
Venkovní učebna (2)
Vstupní prostor (13)

Koutek pro klidové aktivity (7)
Volný prostor (1)
Venkovní učebna (2)
Prostor s ohništěm (10)

6 | KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Dítě si poradí v běžných situacích, pracuje s chybou, zpracovává informace. Reflektuje bezprostředně prožité situace.

Očekávané výsledky učení:

6/1 | Vnímá chybu jako přirozenou součást řešení problémů

6/2 | Řeší jednoduché problémové situace na základě předchozí zkušenosti

6/3 | Pozoruje, zkoumá, experimentuje, objevuje

6/4 | Vymýšlí a zkouší různá řešení problémů a situací

6/5 | Volí adekvátní řešení vedoucí k cíli

6/6 | Tvořivě pracuje s informacemi

6/7 | Čerpá informace z různých autentických tištěných a digitálních zdrojů

6/1 | Vnímá chybu jako přirozenou součást řešení problémů

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Stavění z přírodnin – co spadne a proč, jak to opravit	Přírodní materiály a přírodniny Výtvarné a pracovní materiály Výtvarné a pracovní potřeby	Experimentální koutek – staveníště (4) Zóna pro domečky a skryše (8) Volný prostor (1) Písková zóna/pískoviště (3)
Pokusy s vodou – co funguje, a co ne a proč	Výtvarné a pracovní materiály	Blátivá kuchyňka (5) Experimentální koutek – staveníště (4) Volný prostor (1) Písková zóna/pískoviště (3)
Hry na procvičování rovnováhy – balanční klády, kameny	Různé formy překážek (lana, klády, kameny, přírodniny atp.) Stálé i dočasné prvky (balanční prvky – kladiny, opičí dráhy, lanové prvky atp., překážková dráha, herní prvek na podporu motoriky)	Venkovní tělocvična (6) Volný prostor (1)

6/2 | Řeší jednoduché problémové situace na základě předchozí zkušenosti

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Hledání cesty ven z bludiště z keřů nebo klád		Celý prostor zahrady Venkovní tělocvična (6) Volný prostor (1)
Stavba domečku pro zvíře – jak ho ochránit před deštěm	Plánky, obrázky Výtvarné a pracovní materiály	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Přírodní koutek – „divočina“ (11)
Organizace her – jak rozdělit úkoly ve skupině		Celý prostor zahrady

6/3 | Pozoruje, zkoumá, experimentuje, objevuje

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Pozorování hmyzu, ptáků, rostlin	Dalekohled, atlasy	Celý prostor zahrady
	Audio a video vybavení	Přírodní koutek – „divočina“ (11)
	Výukové a vzdělávací pomůcky	Pěstební koutek (9)
	EVVO publikace	
Pokusy s půdou, vodou, světlem Zkoumání života v kompostu	Výukové a vzdělávací pomůcky	Přírodní koutek – „divočina“ (11)
	Baterka	Blátivá kuchyňka (5) Experimentální koutek – staveníště (4) Pěstební koutek (9)

6/4 | Vymýšlí a zkouší různá řešení problémů a situací

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Stavba přírodní překážkové dráhy a návštěva přírodních bludišť a labyrintů	Různé formy překážek (lana, klády, kameny, přírodniny atp.)	Venkovní tělocvična (6) Volný prostor (1)
Tvoření objektů využitelných ke hře – funkčních modelů (mosty, věže apod.)	Přírodní materiály a přírodniny Pracovní a zahradnické nástroje Výtvarné a pracovní materiály	Volný prostor (1) Experimentální koutek – staveníště (4) Zóna pro domečky a skryše (8) Písková zóna/pískoviště (3) Venkovní učebna (2)
Hry na přežití – jak se dostat přes „řeku“		Venkovní tělocvična (6) Volný prostor (1)

6/5 | Volí adekvátní řešení vedoucí k cíli

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Hry s úkoly – jak dosáhnout cíle různými způsoby		Celý prostor zahrady
Třídění odpadu – kam co patří a proč	Nádoby na tříděný odpad a kompost s piktogramy, barevné kontejnery, konvičky, obrázky Výukové a vzdělávací pomůcky EVVO publikace	Provozní zóna (14) Kompost v pěstebním koutku (9)
Péče o rostliny – jak je nejlépe zalévat	Pracovní a zahradnické nástroje	Pěstební koutek (9)

6/6 | Tvořivě pracuje s informacemi

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Vytváření přírodních map – kde co roste	Výtvarné a pracovní materiály	Celý prostor zahrady
Tvoření příběhů s využitím přírodních prvků	Výukové a vzdělávací pomůcky	Koutek pro klidové aktivity (7)
Venkovní kreslení a značení stezek	EVVO publikace	Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10)

6/6 | Čerpá informace z různých autentických tištěných a digitálních zdrojů

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Práce s obrázkovými encyklopediemi venku na zahradě	Knihy, tablety, deníky	Koutek pro klidové aktivity (7)
Pozorování s pomocí aplikací (např. poznávání ptáků)	Výukové a vzdělávací pomůcky, včetně IT-aplikací	Volný prostor (1)
Vedení deníku o venkovním pozorování	EVVO publikace Audiovizuální technika	Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10) Přírodní koutek – „divočina“ (11) Pěstební koutek (9)

7 | KOMPETENCE KULTURNÍ

Dítě přijímá kulturní a uměleckou rozmanitost ve společnosti, vyjadřuje se uměleckými prostředky.

Očekávané výsledky učení:

7/1 Má povědomí o kultuře, umění a o kulturním dění ve svém okolí

7/2 Reaguje autenticky na umělecké a kulturní podněty

7/3 Zapojuje se do tvůrčích činností

7/4 Přijímá osobnostní, kulturní, náboženské a jazykové rozmanitosti ostatních

7/1 | Má povědomí o kultuře, umění a o kulturním dění ve svém okolí

Příklady činností

Návštěva venkovní výstavy prací, galerie v parku a podobných míst

Vytváření přírodních galerií z listí, kamínků, větviček

Seznámení s lidovými tradicemi formou návštěv venkovních slavností

Poslech hudby různých žánrů venku (etnická, klasická, lidová)

Pomůcky, materiál, vybavení

Deník pro záznam

Audiovizuální technika

Výtvarné a pracovní materiály

Výukové a vzdělávací pomůcky

EVVO publikace

Audiovizuální technika

Výukové a vzdělávací pomůcky

Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny

Koutek pro klidové aktivity (7)

Volný prostor (1)

Venkovní učebna (2)

Vstupní prostor (13)

7/2 Reaguje autenticky na umělecké a kulturní podněty

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Výtvarné vyjádření emocí inspirovaných poslechem hudby, vnímání krásy přírody, rozvoj estetického citění pomocí kontaktu se zahradou, přírodou, uměním, architekturou apod.	Šátky Výukové a vzdělávací pomůcky Audiovizuální technika	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Venkovní tělocvična (6)
Taneční improvizace na zahradě podle hudby		
Venkovní divadlo – poslech příběhu a jeho následná dramatizace	Výtvarné a pracovní materiály	
Diskuse o pocitech při pozorování přírodního umění (land art) na zahradě		

7/3 Zapojuje se do tvůrčích činností

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Společné tvoření přírodní mandaly	Přírodní materiály, přírodniny	Koutek pro klidové aktivity (7)
Malování přírodními barvami venku	Pracovní a zahradnické nástroje Výtvarné a pracovní materiály Výukové a vzdělávací pomůcky EVVO publikace	Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Vstupní prostor (13)
Tvoření loutek z přírodnin a jejich využití pro divadelní představení		
Hudební improvizace s nástroji z přírodních materiálů	Výukové a vzdělávací pomůcky Přírodniny	

7/4 | Přijímá osobnostní, kulturní, náboženské a jazykové rozmanitosti ostatních

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Četba a dramatizace pohádek	Knihy, obrázky, hudba, kostýmy a rekvizity jako charakteristika pohádkových postav (např. brýle, šála, rukavice, hůl, klobouk, šperky) Výukové a vzdělávací pomůcky Výtvarné a pracovní materiály	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10)
Společné slavnosti s prvky z různých tradic a kultur, využití spolupráce s rodiči dětí s OMJ	Přírodní materiály a přírodniny Pracovní nástroje Výtvarné a pracovní materiály Výukové a vzdělávací pomůcky Audiovizuální technika Hudební nástroje	
Hry s jazykovými prvky – pozdravy, písně v různých jazycích	Výukové a vzdělávací pomůcky	
Diskuse o rozdílech a společných rysech různých kultur a národů	Výukové a vzdělávací pomůcky	

8 | KOMPETENCE DIGITÁLNÍ

Dítě se seznamuje s možnostmi využívání digitálních technologií. Rozvíjí své informatické myšlení.

Očekávané výsledky učení:

8/1 | Dítě využívá technologie k badatelským činnostem a poznávání světa kolem sebe

8/2 | Dítě rozlišuje přínosy a rizika používání digitálních technologií

8/3 | Uplatňuje informatické myšlení, pracuje s algoritmy

8/1 Dítě využívá technologie k badatelským činnostem a poznávání světa kolem sebe

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Pozorování rostlin, hmyzu nebo půdy pomocí tabletu nebo digitálního mikroskopu.	Tablet Digitální mikroskop	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1)
Fotografování nebo natáčení krátkých videí z pozorování na zahradě	EVVO publikace IT vybavení, včetně aplikací a programů Audiovizuální technika	Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10) Experimentální koutek – staveniště (4) Ideální je mít přístup k wifi.
Vyhledávání informací o přírodních jevech (např. proč listy mění barvu) pomocí internetu (za asistence pedagoga), ale i knih, časopisů a dalších pomůcek	Výukové a vzdělávací pomůcky EVVO publikace IT vybavení, včetně aplikací a programů	

8/2 Dítě rozlišuje přínosy a rizika používání digitálních technologií

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Prostřednictvím praktických činností, zaměřených na vhodné využívání digitálních pomůcek a technologií, se děti učí, kdyjsou tyto technologie přínosem, a kdy se bez nich naopak obejdeme.	Tablet Didaktické materiály o bezpečnosti na internetu IT vybavení, včetně aplikací a programů	Koutek pro klidové aktivity (7) Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Prostor s ohništěm (10) Ideální je mít přístup k wifi.
Porovnávání přímého pozorování s informacemi získanými z digitálních zdrojů		
Rozlišování pravdivých a smyšlených informací s využitím digitálních médií formou společného zkoumání, zda je informace pravdivá, pomocí obrázků, videí a společné diskuse. Dítě získává základy mediální gramotnosti a kritického myšlení.	Výukové a vzdělávací pomůcky IT vybavení, včetně aplikací a programů	Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Koutek pro klidové aktivity (7)
Práce se čtvercovou sítí – základy programování	Čtvercová síť (mobilní nebo stálá) Výukové a vzdělávací pomůcky IT vybavení, včetně aplikací a programů	Volný prostor (1) Venkovní učebna (2) Venkovní tělocvična (6)

Příklady činností	Pomůcky, materiál, vybavení	Návrhy řešení infrastruktury prostředí/zóny
Plánování cesty brouka k listu pomocí přesně definovaného sledu kroků (algoritmu)	Robotická hračka (např. Bee-Bot),	Koutek pro klidové aktivity (7)
	Zahradní plánovací tabule	Volný prostor (1)
	Piktogramy a šipky	Venkovní učebna (2)
	Výtvarné a pracovní materiály a pomůcky	
Používání šipek, piktogramů nebo robotických hraček k simulaci pohybu	Venkovní mobiliář	
	Čtvercová síť (mobilní nebo stálá)	
	Výukové a vzdělávací pomůcky	
Spolupráce při tvorbě mapy zahrady nebo plánu výsadby podle pravidel	IT vybavení, včetně aplikací a programů	
	Přírodní materiály	
	Přírodniny	
	Pracovní a zahradnické nástroje	
	Výtvarné a pracovní materiály	
	Výukové a vzdělávací pomůcky	
	EVVO publikace	

ZÓNY NA ZAHRADĚ MŠ PODLE VZDĚLÁVACÍCH OBLASTÍ RVP PV

MŠ pracují s flexibilně uspořádanými integrovanými bloky, ve kterých pedagogové společně s dětmi vybírají vzdělávací nabídku podle třídního plánování, aktuálních podmínek, nálady i složení dětské skupiny Tato kapitola vám nabízí inspiraci, jak můžete jednotlivé zóny a části zahrady využít k podpoře rozvoje dětí v souladu s jednotlivými vzdělávacími oblastmi RVP PV. Najdete v ní přehled, jak prostředí zahrady propojit s cílenými vzdělávacími aktivitami, jak u dětí rozvíjet různé kompetence a zároveň jim umožnit volnou hru a objevování.

1 DÍTĚ A JEHO TĚLO (DJT) Biologická oblast

Oblast	Pohybová a motorická
Zóny	Venkovní tělocvična, volný prostor, celý prostor zahrady Herní prvky trvalé průlezky, kladiny, balanční prvky, lanové dráhy, vodní kaskády Herní prvky dočasné balanční a překážkové dráhy, improvizované mlhoviště atp. Terénní modelace kopečky, svahy, prohlubně pro překonávání terénu, ale i rovné plochy pro hru s míčem a běhání Cestní síť pro běhání i jízdu na tříkolkách a odrážedlech Různé povrchy (ploch ale i spojovacích cestiček) písek, kačírek, tráva, mlat, dlažba, asphalt, sníh Sportovní vybavení míče, obruče, koloběžky, odrážedla Prvky pro vodní aktivity nafukovací bazénky, kbelíčky, stříkačky a jiné hračky do vody, sprchy, mlhovače, nádoby s vodou, převlékárna

2	DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA (DJP) Psychologická oblast
Oblast	Klidová, pozorovací, tvořivá
Zóny	Koutek pro klidové aktivity, zóna pro domečky a skrýše, venkovní učebna, volný prostor, prostor s ohništěm, pěstební koutek, zvířecí koutek, přírodní koutek – „divočina“, písková zóna/pískoviště, blátivá kuchyňka, experimentální koutek–staveniště Pozorovací koutky hmyzí hotel, ptačí budky, krmítka Výtvarná zóna přírodní materiály, stojany, pracovní stoly, psací a výtvarné potřeby Čtenářský koutek venkovní knihovnička, lavičky, stínění Hudební zóna přírodní hudební nástroje (xylofon z větví, bubínky) Tvořivé aktivity → přírodniny (klacíky, kůra, plody stromů atp.), přírodní materiály (dřevo, písek, štěrky...) → volné prvky nádoby, kuchyňské náčiní, stavební prvky – roury, trubky, lana, prkna, klacky, latě, tyčky; nářadí (zahradní i dílenské) → úložný systém na jednotlivé materiály a pomůcky

3	DÍTĚ, TEN DRUHÝ A SPOLEČNOST (DDS) Interpersonální oblast
Oblast	Komunitní a sociální
Zóny	Volný prostor, venkovní učebna, prostor s ohništěm, koutek pro klidové aktivity, pěstební koutek, zvířecí koutek, písková zóna/pískoviště, blátivá kuchyňka, experimentální koutek–staveniště Kruhové lavičky prostor pro komunitní kruh, diskusi Dřevěné kuchyňky společné vaření z přírodnin Pracovní ponky spolupráce při výrobě (např. budek, dekorací) Zóna pro školní divadlo přírodní domečky, kostýmy, kulisy
4	DÍTĚ A SVĚT (DAS) Environmentální oblast
Oblast	Ekologická, poznávací, pěstitelská
Zóny	Pěstební koutek, zvířecí koutek, přírodní koutek – „divočina“, venkovní učebna, celý prostor zahrady Záhony zelenina, bylinky, květiny (každá třída může mít vlastní záhon) Kompost kompostér, případně nádoby na kompost či bioodpad Vodní prvky jezíčko, nádoby a další pomůcky pro zachycování dešťové vody, umělá kaluž pro pozorování živočichů Kalendář přírody vizuální pomůcka pro různá roční období a měsíce Meteorologická stanice teploměr, srážkoměr, větrník

Zahrada MŠ jako prostor k podpoře individualizace PV

Jednou ze základních zásad předškolního vzdělávání je individualizace, tedy přizpůsobení vzdělávací nabídky a pedagogických postupů potřebám, zájmům a tempu každého dítěte. Pedagogové ji zajišťují tak, že dítě průběžně pozorují a pedagogicky diagnostikují, což jim umožňuje identifikovat jeho silné stránky, oblasti rozvoje i aktuální emocionální a sociální potřeby. Individualizace je při práci s předškolními dětmi základním principem, umožňujícím respektovat dítě jako samostatnou osobnost a podporovat jeho schopnost a chuť se samostatně učit.

Zahrada představuje unikátní prostor, v němž se tento princip může uplatňovat přirozeně a flexibilně. Volně uspořádané zóny, proměnlivé herní prvky a přírodní materiály poskytují dětem možnost volby, samostatného rozhodování i experimentování, zatímco učitelky mohou nenásilně sledovat a podněcovat jejich aktivity a nabízet cílenou individuální podporu. Tak může zahrada sloužit nejen jako prostor pro pohyb a hru, ale také jako prostředí pro cílený rozvoj kompetencí, který vychází z potřeb každého dítěte.

Tato kapitola vám nabízí konkrétní náměty a inspiraci, jak můžete během pobytu venku podporovat individualizaci vzdělávání. Můžete si vybrat z mnoha příkladů využití jednotlivých zahradních zón, organizace činností a materiálů tak, aby umožňovaly diferencovaný přístup, podporovaly samostatnost dětí a zároveň poskytovaly pedagogům nástroje k reflexi a přizpůsobení vzdělávací nabídky aktuálním potřebám a možnostem každého dítěte.

a | Využití různorodých zón

Pohybové zóny pro aktivní děti, které potřebují více prostoru k vybití energie (venkovní tělocvična, volný prostor, celý prostor zahrady).

Klidné koutky pro děti, které preferují pozorování, samotu nebo tichou činnost (koutek pro klidové aktivity, zóna pro domečky a skryše, venkovní učebna, prostor s ohništěm, volný prostor).

Tvořivé koutky pro děti se zájmem o výtvarné a rukodělné aktivity nebo o stavebnice a konstruování (písková zóna/pískoviště, experimentální koutek–staveniště, blátivá kuchyňka, venkovní učebna, prostor s ohništěm, koutek pro klidové aktivity, volný prostor).

Přírodní laboratoře pro děti se zájmem o pokusy, pozorování a objevování (pěstební koutek, zvířecí koutek, přírodní koutek – „divočina“, experimentální koutek–staveniště, blátivá kuchyňka, venkovní učebna, koutek pro klidové aktivity, volný prostor).

b | Možnost volby a samostatné činnosti

Děti si samy vybírají činnost, místo i spoluhráče.

Podporuje **učení na základě zájmu** – dítě se může věnovat tomu, co ho právě zajímá (např. broukům, vodě, rostlinám).

Podporuje **samostatné rozhodování** – dítě samo si vybírá, kdy, jak a s kým bude pracovat.

c | Podpora různých stylů učení činnosti

Kinestetické učení
pohybové aktivity, manipulace s přírodninami

Vizuální učení
pozorování, kreslení, třídění

Auditivní učení
poslech zvuků přírody, diskuse, vyprávění a poslech příběhů

Experimentální učení
pokusy, zkoušení, učení z pokusů a omylů

d | Možnost diferenciací úkolů

Stejná aktivita může mít různou obtížnost – např. třídění přírodnin podle jednoho nebo více kritérií.

Umožňuje **práci v malých skupinách** nebo individuálně.

Děti mohou pracovat **v různém tempu** – některé pozorují déle, jiné rychleji přecházejí k další činnosti.

e | Rozvoj silných stránek dítěte

Děti se mohou **profilovat v tom, co jim jde** – např. péče o rostliny, vedení skupiny, tvoření, pozorování.

Umožňuje **seberealizaci** – dítě může být „odborníkem“ na určitou oblast (např. na ptáky, hmyz, počasí).

Zahrada je přirozeně **otevřená a flexibilní**, umožňuje zapojení dětí s různými potřebami. Umožňuje práci v malých skupinách nebo individuálně.

Využití přírodních materiálů a prostředí je environmentálně **méně zatěžující** než používání klasických učebních pomůcek.

Umožňuje **spontánní interakci** mezi dětmi s různými schopnostmi.

Zahrada MŠ jako podpůrné prostředí pro děti se SVP

Zahrada jako inkluzivní, bezpečné a stimulující prostředí může představovat významný podpůrný prostor pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Díky variabilnímu uspořádání zón, přírodním prvkům a možnosti vybrat si činnost můžete zahradu využívat nejen k rozvoji běžných dovedností, ale také k cílené podpoře specifických potřeb jednotlivých dětí. Pro děti s poruchami pozornosti či hyperaktivitou může zahrada nabídnout prostor pro pohybovou regulaci a klidná zákoutí, děti s autismem či senzomotorickými odlišnostmi ocení strukturované zóny, různorodé materiály podporující smyslové vnímání a jasně definované herní postupy, které podporují jejich adaptaci a samostatné učení.

Inkluzivní charakter zahrady umožňuje také dětem s tělesným či smyslovým postižením, stejně jako dětem z odlišného jazykového prostředí aktivně se zapojit do her a vzdělávacích aktivit. Prostor zahrady, které respektuje různorodé dětské potřeby, podporuje u dětí nejen rozvoj jejich individuálních kompetencí, ale i sociální interakce, spolupráci a vzájemnou toleranci.

Nadané děti mohou zahradu využívat k prohlubování svých zájmů, rozvíjení nových dovedností a experimentování v podnětném prostředí, které respektuje jejich tempo a motivaci. Pedagogové mohou dětem nabízet diferencované výzvy, projektové činnosti či kreativní úkoly, které rozvíjejí dětskou tvořivost i kognitivní a sociální dovednosti.

a Rozvoj smyslového vnímání

Hmatové stezky s různými povrchy (písek, štěrk, tráva, dřevo, voda, bahno...) pro rozvoj taktilního vnímání.

Čichové a zvukové koutky – bylinky, květiny, zvuky přírody (ptáci, vítr).

Vizuální kontrasty – sledování vegetace (květů, listů a přírodních barev vůbec) a jejích proměn během roku a také sledování a vnímání barevného značení a orientačních prvků na zahradě.

b Regulace emocí a chování

Klidové zóny – slouží jako místa pro odpočinek, relaxaci a možnost být chvíli o samotě (např. altán, houpačka, lavička pod stromem).

Zahradní mindfulnes – pozorování přírody, dechová cvičení, práce s pískem nebo vodou.

Pro děti je důležité mít **možnost úniku z přetížení** – bezpečný prostor, kam se mohou stáhnout.

c Podpora motoriky a pohybové koordinace

Přírodní překážkové dráhy – jejich součástí mohou být kladiny, kameny, větve, šplhací prvky.

Manipulace s přírodninami – třídění, přenášení, stavění, tvoření.

Pěstování rostlin – jemná motorika se procvičuje při sázení, zalévání i sklizni.

Motoriku a pohybovou koordinaci mohou rozvíjet i zakoupené herní prvky, terénní modelace, cestní síť, prostor pro stavění, tvoření...

d Rozvoj komunikace a sociálních dovedností, prostor pro setkávání a slavnosti

Společné projekty společná péče o záhony, výroba hmyzích hotelů, krmítek.

Zahradní kruh – prostor pro sdílení, diskusi a vyprávění.

Přírodní divadlo na zahradě – děti mohou hrát v dramatizované pohádce nebo příběhu o přírodě nebo takové divadelní představení na zahradě sledovat.

e Podpora tvořivosti a seberealizace

Výtvarné aktivity s použitím přírodnin – vytváření přírodních mandal, koláží, otisků listů.

Hudební nástroje z přírodnin – s těmito nástroji mohou děti provádět zvukové experimenty nebo je můžete využít k rytmickým hrám.

Stavby z přírodních materiálů – stavění domečků, hnízd, vytváření přírodních instalací.

f Individualizace a diferenciac

Dítě si volí činnost, tempo, místo – respektuje se jeho potřeba autonomie.

Děti mohou **pracovat v malých skupinách nebo individuálně**.

Úkoly mají různou obtížnost – děti mohou např. třídít přírodniny podle jednoho nebo více kritérií.

Komunitní vzdělávací akce na zahradě MŠ

Součástí ŠVP MŠ je často pestrá paleta komunitních akcí, které přesahují běžný rámec každodenního vzdělávání. Tyto aktivity umožňují nejen dětem a rodičům, ale i širší komunitě – napříč generacemi, profesemi a zájmovými skupinami – zapojit se do společných projektů a pravidelně se setkávat. Zahrada se tak stává prostorem pro sdílení zkušeností, vzájemnou inspiraci a posilování sociálních vazeb. Patří sem i pravidelná údržba zahrady, kterou provádějí členové komunity. Komunitní akce podporují u dětí rozvoj občanských kompetencí, empatie, spolupráce a zodpovědný přístup k okolnímu prostředí. Zároveň napomáhají vytváření inkluzivního a bezpečného prostředí pro všechny účastníky. V této kapitole najdete tipy, jaké akce můžete pro děti, rodiče i širší komunitu na zahradě pořádat.

a Zahradnický den s rodiči

Společné sázení bylinek, květin nebo zeleniny.

Připravte si pro návštěvníky ukázky zahradnických prací (např. kompostování nebo mulčování).

Vytvořte na zahradě několik vzdělávacích stanovišť – třeba na téma: Co potřebuje rostlina k životu? nebo Poznej hmyz.

Pořádejte pravidelné brigády na údržbu zahrady a zvěte na ně rodiče dětí.

b Den přírody a ekologie

Tvořivé dílny s využitím přírodnin a recyklovaných materiálů.

I dospělé návštěvníky jistě zaujme výroba bylinných solí nebo olejů ze sušených i čerstvě nasbíraných bylin ze zahrady.

Pozorování hmyzu, ptáků nebo rostlin – s pomocí lup, atlasů a mikroskopů.

Vystoupení dětí s ekologickými písničkami nebo pohádkou.

c Čtení na zahradě

Společné čtení pohádek o přírodě – pozvěte na zahradu rodiče jako hosty.

Tvorba „přírodní knihy“ – děti s rodiči kreslí a píší příběhy.

Venkovní knihovnička – rodiny si mezi sebou mohou vyměňovat knížky.

d Den pokusů a objevování

Vytvořte stanoviště s jednoduchými pokusy s vodou, půdou nebo světlem.

Pozvěte rodiče, aby si s dětmi zahráli na zahradě na „malé badatele“ a prozkoumali různé přírodní jevy.

Uspořádejte na zahradě výstavu dětských objevů – zachycených na kresbách a fotografiích.

e Umění a příroda

Tvorba mandal z přírodnin, malování na kameny.

Pozvěte celou širší komunitu na venkovní výstavu na téma Zahrada očima dětí. Uspořádejte na zahradě výstavu dětských objevů – zachycených na kresbách a fotografiích.

Může ji otevřít hudební vystoupení s přírodními nástroji (z větví, šišek, kamenů).

f Pomáháme přírodě

Pusťte se společně do výroby krmítek, hmyzích hotelů nebo ptačích budek.

Úklid zahrady nebo okolí MŠ vám půjde lépe, když do něj zapojíte co nejvíce lidí, třeba v rámci akce Uklidme školku. Akci může zahájit hudební vystoupení s přírodními nástroji (z větví, šišek, kamenů).

Zapojte do vzdělávání pohyb venku. Vzdělávací stezku s poznáváním stromů, stop či různých ekosystémů si s dětmi mohou projít i rodiče a další návštěvníci.

g | Zahradní slavnost s edukativními prvky

Vytvořte stanoviště s úkoly rozdělenými dle vzdělávacích oblastí RVP PV.

Zahradní slavnost můžete začít společným sdílením v kruhu. Děti i učitelé mohou mluvit o tom, co se naučili, co je bavilo.

Zapojte také místní komunitu – na přípravě i programu slavnosti se mohou podílet místní řemeslníci, ekologické spolky, senioři, mladí lidé – studenti, bývalí absolventi MŠ a další.

h | Společné pobývání na zahradě

Společná relaxace – se zapojením aromaterapie a dechových cvičení.

Vyzkoušejte také jógu na trávě.

Chod'te bosky po trávě nebo i po sněhu.

Užijte si společně zahradu při zahradním čajovém dýchánku.

Tvořte či vařte z plodin vypěstovaných na zahradě.

III. Evaluační část

Indikátory pro
hodnocení a plánování
zahrady MŠ

INDIKÁTORY KVALITY PRO ZAHRADY MŠ

Indikátory kvality slouží jako nástroj k uchopení a pojmenování toho, co tvoří kvalitní zahradu – nejen ve smyslu estetickém, ale především funkčním a rozvojovým. Pomáhají MŠ posoudit, do jaké míry zahrada naplňuje očekávání kladená na prostředí předškolního vzdělávání: zda podporuje individuální rozvoj dětí, umožňuje pedagogické působení v souladu s RVP PV a zároveň poskytuje dostatek bezpečných i variabilních příležitostí pro volnou hru, zkušenostní učení a přirozenou sociální interakci. Jejich cílem není uniformita, ale definování základních standardů a principů, které lze kreativně a citlivě přizpůsobit podmínkám každé MŠ.

První oblastí je **pedagogická kvalita**. Zaměřuje se na vzdělávací potenciál zahrady – na její schopnost fungovat jako otevřená učebna, která umožňuje rozvoj dětí ve všech vzdělávacích oblastech RVP PV, realizaci badatelských i projektových aktivit a pozorování dětí v autentických situacích pro účely pedagogické diagnostiky. Druhou oblastí je **materiálně-technická kva-**

lita. Ta definuje, jak má být zahrada koncepčně řešena a vybavena, aby poskytovala dostatek podnětů, byla rozdělena do funkčních zón, respektovala ergonomii i senzomotorické potřeby dětí a naplňovala principy fyzické i psychické bezpečnosti, včetně prevence rizik a podpory wellbeingu. Posledním okruhem je **přidaná hodnota a komunitní přesah**. Zde sledujeme, zda zahrada podporuje propojení MŠ s celým regionem a lidmi v něm – zda se na ní mohou setkávat místní lidé všech generací, jestli do svého života zapojuje lokální partnery a funguje jako prostor, posilující sociální kapitál obce či městské části.

Kvalitní zahradu chápeme jako **inkluzivní, edukativní a komunitotvorné** prostředí – jako prostor, který rozvíjí potenciál dětí, podporuje pedagogický tým v reflexi a inovacích a otevírá MŠ i lidem v jejím okolí. Indikátory kvality vám mohou poskytnout vodítko i inspiraci pro plánování, rozvoj a evaluaci vaší zahrady, která je nedílnou součástí vzdělávací strategie i kultury MŠ.

Evaluační schéma indikátorů / kritérií ve třech oblastech

I. Zahrada jako vzdělávací prostor

II. Jaké vlastnosti má zahrada mít

III. Přidaná hodnota zahrady

I. | ZAHRADA JAKO VZDĚLÁVACÍ PROSTOR

Zahrada je místo, kde se odehrává výchovně-vzdělávací proces dle ŠVP a které umožňuje činnosti typické pro předškolní věk dětí i zapojení dalších členů komunity.

Přehled typických činností:

- Hra ve všech podobách, jak ji vymezuje ŠVP dané MŠ, zejména jako součást vzdělávací strategie a pedagogických přístupů uplatňovaných při realizaci tematicky plánovaných vzdělávacích činností.
- **Poznávání a učení** – objevování okolního světa, experimenty, vycházky, práce s knihami a obrázky.
- **Pohyb** – každodenní cvičení, pobyt venku, tanec, sportovní a pohybové hry. Cestní síť pro běhání i jízdu na tříkolkách a odrážedlech
- **Tvoření a umělecká činnost** – kreslení, malování, zpívání, hraní na hudební nástroje, dramatizace.
- **Praktické dovednosti** – jednoduché pracovní činnosti, péče o zahradu a prostředí MŠ.
- **Rozvoj sociálních dovedností** – komunikace, spolupráce, učení se pravidlům, řešení konfliktů, rozvoj empatie a ohleduplnosti.
- **Utváření hodnot a postojů** – pěstování zdravého životního stylu, vztahu k přírodě, respektu k lidem a prostředí.
- **Odpočinek a klidové činnosti** – spánek, relaxace, poslech pohádek a příběhů.
- **Režimové činnosti** – úklid, sebeobsluha (oblékání, stolování, osobní hygiena), stravování, včetně přípravy jídla.

1 | MŠ využívá zahradu pro vzdělávání dětí dle ŠVP, případně i dle dalších svých strategických dokumentů (plán EVVO, Ekoškola, Světová škola, Podnikavá škola aj.).

Zahrada je navržena tak, aby umožňovala naplňovat ŠVP MŠ a zohlednit její zaměření a profilaci, např.:

- Praktické činnosti běžného života – zahradničení, vaření, péče o zvířata
- Ekologie – práce s vodou, ekologické aktivity, aktivity v přírodní části zahrady (přírodní koutek – „divočina“) s extenzivní údržbou
- Pohybové hry a sportovní činnosti
- Kreativní a umělecké činnosti – je možné k ní využít pódium pro pořádání divadelních představení externích souborů a představení dětí z MŠ

Do návrhu zahrady se promítají pravidla domluvená s dětmi:

- Zahradní zóny a koutky s nabídkou různých činností – děti znají pravidla, která v daném zahradním prostoru platí, rozumějí jim a dodržují je.
- Děti mají možnost bezpečně na zahradě pracovat se skutečnými pracovními nástroji. Děti tvoří, staví a boří, pracují a hrají si přitom převážně s přírodninami, včetně písku, hlíny a vody. Nevadí, když se děti umažou či namočí.
- Umění jako součást zahrady – součástí zahrady jsou zóny, kde děti mohou výtvarně i jinak tvořit a umělecky se vyjadřovat (např. venkovní učebna, experimentální koutek – staveniště); na zahradě se pravidelně vystavují práce dětí.

→ „Školka“ chodí ven za každého počasí.

* Přehled používaných vzdělávacích strategií, metod, pedagogických přístupů, činností a pravidel má každá MŠ uvedený ve svém ŠVP.

Zahrada funguje v rámci organizace dne:

- MŠ zajišťuje dětem pravidelný denní režim a řád, který je současně natolik flexibilní, aby umožňoval přizpůsobit průběh dne aktuální situaci. Např.: V teplém letním dni je možné trávit na zahradě více času (a to i celodenně) než v zimě, kdy je zahrada pokrytá sněhem.
- Součástí denního režimu je čas pro odpočinek dětí po obědě, a to i na zahradě pod pergolou nebo na trávě na karimatce pod stromy.
- Vzdělávací činnosti dětí se odehrávají ve vnitřním i venkovním prostředí.
- Zahrada má prostor vhodný pro různé režimové situace a formy organizace činností během dne. Denní rozvrh si vytváří pedagogický sbor dané MŠ. Součástí denního programu MŠ je:
 - ranní kruh, ranní hry, komunitní kruh
 - řízená a nepřímo řízená činnost
 - volná hra, pobyt venku
 - individuální, skupinové i hromadné činnosti
 - stravování (svačiny i oběd), pitný režim
 - odpolední odpočinek a relaxace
 - akce s rodiči či místní komunitou

2 | Zahrada podporuje inovativní metody vzdělávání – pozorování, bádání, experimentování a objevování, projektové dny, kreativní aktivity.

→ Zahrada dětem umožňuje vnímat přírodu a okolí všemi smysly a vybízí je k tomu (má zóny rozvíjející zrak, sluch, čich, chuť i hmat).

→ Děti mohou na zahradě pozorovat a zkoumat přírodní jevy, živou i neživou přírodu.

→ Na zahradě jsou podmínky pro tvořivou hru – děti si mohou samy vybírat z nabídky aktivit.

3 Zahrada umožňuje dětem rozvíjet klíčové kompetence – rozvoj odpovědnosti a samostatnosti a poskytuje jim dostatek příležitostí pro spolupráci.

- Děti si na zahradě mohou svobodně hrát s ohledem na přínosné riziko.
- Děti se na zahradě setkávají s přiměřeným rizikem (při lezení, běhání v terénu, balancování apod.).
- Děti mohou být na zahradě soběstačné, mohou si samy přinášet nářadí či hračky. Všechny předměty a pomůcky mají své určené místo, takže se děti mohou podílet na úklidu zahrady.
- Děti mohou na zahradě pracovat na svých vlastních projektech.
- Děti mají možnost spolupracovat – v rámci třídy i celé MŠ.

4 Zahrada vybízí k řízeným pohybovým aktivitám i k svobodnému pohybu dětí – podporuje radost z pohybu.

- Děti mají svobodu pohybu (lezení, šplhání, válení, běhání, skákání...).
- „Ranní“ cvičení probíhá venku.
- Řízené i nepřímo řízené a spontánní pohybové činnosti probíhají venku.

5 Zahrada je prostor pro podporu duševního zdraví a wellbeingu – pomáhá vytvářet příjemné třídní klima, podporuje kvalitní a zdravé vztahy ve třídě, zlepšuje klima celé MŠ.

- Děti mají možnost schovávat se ve skryších a koutcích, kde mohou zůstat chvíli o samotě a oddychnout si. To přispívá k jejich sebepoznání.
- Zahrada umožňuje celoroční a celodenní pobyt – za předpokladu příznivého počasí.
- Zahrada přispívá k vytváření dobrého klimatu v MŠ. Všichni ji vnímají jako příjemné místo, kde rádi tráví čas; zahrada umožňuje pravidelná setkávání celé místní komunity a rozšiřuje příležitosti ke vzájemné spolupráci.

6 Na zahradě se i odpočívá a relaxuje.

- Na zahradě je možné v teplých měsících odpočívát po obědě.

II. | JAKÉ VLASTNOSTI MÁ ZAHRADA MŠ MÍT

Zahrada je navržena, vybavená a uspořádaná tak, že je v ní možné trávit většinu dne a používat ji bezpečně jako třídu.

1 | Zahrada je praktická, funkční a bezpečná.

- Nabízí dostatek příležitostí a podnětů pro komplexní rozvoj dítěte. Je navržena na míru personálu MŠ, vychází z jeho potřeb.
- Zahrada (stejně jako její vnitřní prostory MŠ) je **funkčně a přehledně navržena** a umožňuje dětem rozmanité typy činností.
 - Zahrada umožňuje všem, kdo na ní pobývají, **snadnou orientaci**.
 - Zahradu je možné využívat po celý rok téměř za jakéhokoli počasí. Napomáhají tomu vhodná opatření, která zajišťují, že pobyt na zahradě je příjemný i v horkých letních dnech (na přístřešky, budovy a stínící prvky jsou použity, je-li to možné, přírodní materiály, které se nepřehřívají, zahrada má přístřešky chránící před deštěm a sněhem).
 - Zahrada nabízí prostor pro všechny aktivity, které se v MŠ v rámci výchovně-vzdělávacího procesu, tak jak je popsán v ŠVP, odehrávají (viz i předchozí podkapitola I. Zahrada jako vzdělávací prostor).
 - Je členěná na jednotlivé zóny (např. pomocí vegetace, cestní sítě tvořené hlavními cestami i vedlejšími cestičkami, terénních modelací). To umožňuje, aby na ní probíhalo více aktivit najednou a děti se přitom vzájemně nerušily.
 - Zahrada nabízí zastřešené zázemí, aby ji bylo možné využívat i za nepříznivého počasí.
- **Vybavení**, hračky, pomůcky a materiály odpovídají **potřebám dětí i pedagogů**, jsou jim dostupné a přehledně uspořádané. Jsou stanovena pravidla pro jejich používání.
 - Zahrada je vybavena mobiliářem pro děti i pedagogy (lavičkami, stolky a židlemi apod.).
 - Součástí zahrady je dostatek snadno přístupných úložných prostor pro venkovní herní prvky (včetně kol a odrážedel), učební pomůcky i mobiliář (nejčastěji židle).
- Zahrada je dostatečně a **funkčně odcloněna** od případných rušivých vlivů z okolí (hluku aut, nehezkých výhledů, pohledů z přilehlé ulice do zahrady atp.).
- **Toalety a pitná voda jsou dobře dostupné**.
- **Přístup** z budovy do zahrady je **co nejjednodušší** (v ideálním případě je zahrada přístupná přímo ze třídy v budově MŠ).
- Zahrada je **inkluzivní** – alespoň zčásti dobře přístupná i pro děti se speciálními potřebami (např. s pohybovým, zrakovým, sluchovým omezením).
- Zahrada je **bezpečná** – vyhovuje bezpečnostním a hygienickým normám, umožňuje dětem zažívat přínosné riziko, které je po mnoha stránkách rozvíjí.
- Zahrada má zpracovaný provozní řád.

2 | Zahrada je přírodní (nebo spíše přírodě blízká)

- Zahrada je založena a spravována podle zásad udržitelnosti s důrazem na šetrné využívání přírodních zdrojů a dlouhodobou péči o prostředí. Učí děti přirozenému vztahu k přírodě a ohleduplnému chování k okolnímu prostředí.
- Zahrada podporuje biodiverzitu. Je domovem živočichů a nabízí jim úkryty: např. ptačí budky, krmítka, ježkovník, plazník, hmyzí domky.
- Na zahradě se nacházejí různé typy vegetace (vzrostlé stromy, okrasné keře, keře s jedlými plody, trvalkové záhony, popínavé rostliny, trávník, louka, zelená střecha, prostor pro pokusné záhonky a k pěstování zeleniny).
- Na zahradě se využívají převážně **přírodní materiály** (dřevo, kámen, hlína, voda, rostliny).
- Zahrada podporuje **přímý kontakt dětí s přírodou**. Umožňuje dětem **pozorovat změny v přírodě** během roku a vnímat roční období.
- Využívá přírodě blízké metody péče o zeleň (mozaikovou seč, hnojení pouze kompostem či přírodními hnojivy atp.), nepoužívají se chemické postřiky.
- Na zahradě se dobře hospodáří s dešťovou vodou. Používají se sudy nebo jiné nádoby na dešťovou vodu, která potom slouží k zalévání, a podzemní nádrže na dešťovou vodu. Zahrada je upravena tak, aby zadržovala vodu: má zasakovací povrchy, dešťové záhony, nachází se na ní jezírko či jiné vodní plochy.
- Zahrada podporuje koloběh živin a třídění a recyklaci odpadu. Má kompost pro organický odpad a koše pro třídění a sběr ostatního odpadu.
- Zahrada je **udržitelná**. Je navržena s vizí, jak bude využívána i pravidelně udržována.
- Zahrada je navržena tak, aby její **údržba** byla **jednoduchá** a odpovídala každodennímu provozu mateřské školy. Na péči o ni se podílí personál, děti, jejich rodiče i širší komunita, a to například formou pravidelných brigád. Za údržbu je zároveň určena konkrétní odpovědná osoba, což zajišťuje nejen průběžnou péči, ale i dlouhodobou udržitelnost a zachování jedinečné atmosféry zahrady napříč generacemi dětí i rodičů.
- Zahrada vznikla a dále se rozvíjí ve spolupráci s architekty a místní komunitou.

3 | Zahrada je rozmanitá a variabilní

- Je tvořena **zónami s různými funkcemi** (viz kapitola I. Koncepční architektonická část: Zahrada MŠ a její zóny).
- Zahrada nabízí rozmanité prostory a zákoutí:
 - domečky, skryše a klidná místa, kde mohou být děti v soukromí a o samotě
 - volné otevřené prostory
 - stinná zákoutí i místa, na která plně dopadá slunce
 - rovné plochy i zvlněný terén
- Zahrada je **variabilní**. Umožňuje **rychlou změnu uspořádání** podle aktuálních potřeb dětí a pedagogů. Je možné ji flexibilně upravovat a využívat různými způsoby tak, aby podporovala hru, učení i samostatnou aktivitu dětí.
- Pobyt na zahradě je lákavý ve všech ročních obdobích a za každého počasí. Uspořádání zahrady umožňuje **celoroční pobyt**, pozorování, bádání a experimentování.
- Zahrada podporuje propojování **hry s běžnými činnostmi** – s péčí o rostliny a zvířata, úklidem, ukládáním pomůcek. Rozvíjí se tak vzájemná spolupráce dětí.
- Zahrada alespoň částečně umožňuje pohyb i dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

4 | Zahrada je inspirativní, podnětná a hravá

- Nabízí různorodé podněty ke hře, objevování a tvoření.
- Podporuje dětskou fantazii a spontánní iniciativu.
- Umožňuje volnou hru i řízené činnosti v přirozeném prostředí.
- Vybízí k experimentování, zkoušení a hledání vlastních řešení.
- Vytváří prostor pro radost z pohybu, hry a společné prožívání.

5 | Zahrada je estetická

- Návrh zahrady vychází z kontextu místa, respektuje okolní prostředí a přirozeně na ně navazuje. Zahradní prvky okolní prostor obohacují a vhodně doplňují to, co v něm chybí (např. hřiště, les, vodní plocha, pódium a místo pro setkávání komunity).
- Při navrhování zahrady se doporučuje pracovat s **přírodními barvami, tvary a materiály**, které podtrhnou krásu přírody a její estetické a harmonické působení na člověka.
- Ideální uspořádání zahrady je výsledkem **rovnováhy mezi její funkčností a příjemným, atraktivním vzhledem**.
- Přírodní i umělecké prvky, jež jsou součástí zahrady, podporují u dětí **estetické vnímání a tvořivost**.
- Zahrada je harmonickým a podnětným prostředím, které příznivě přispívá k **celkovému klimatu MŠ**, působí na děti i dospělé přívětivým dojmem a přináší jim pocit klidu a pohody.

III. | PŘIDANÁ HODNOTA ZAHRADY

Zahrada může hrát v obci nebo městské části významnou roli otevřeného prostoru pro děti, pedagogy a nepedagogické pracovníky, rodiče a celou místní komunitu. Může být otevřená všem pro společné setkávání, učení, zábavu, společenské akce i odpočinek.

1 | Zahrada je otevřená všem účastníkům v rámci vzdělávacího procesu MŠ (dětem, pedagogům, nepedagogickým pracovníkům MŠ, rodičům, externím subjektům – např. trenérům, vedoucím kroužků, projektovým vedoucím, spolupracovníkům MŠ).

→ Zahrada je využívána pro akce pořádané MŠ i pro širší veřejnost. Na akcích MŠ se společně setkávají rodiče, děti, pedagogové, veřejnost i zřizovatel MŠ.

- divadelní představení a koncerty
- dětské dny
- společný táborák
- výstavy
- ukázky činnosti sportovních kroužků, hasičů, chovatelů zvířat apod.

→ Zahrada je využívána pro schůzky v rámci spolupráce místních škol a školských zařízení, zejména MŠ a ZŠ při řízení přechodu dětí mezi stupni vzdělávání, ale i pro jiné druhy spolupráce.

2 | Zahrada je otevřená místní komunitě, která se zde cítí vítána. Zřizovatel i občané považují MŠ za centrum místního dění. Souzní s myšlenkou venkovního vzdělávání a toho, že potřebuje mít zázemí, a šíří ji dále.

→ Zahrada je podle možností využívána místní komunitou (setkání seniorů, starších dětí, pořádání kroužků, činnost DDM, neformální a zájmové vzdělávání, schůzky skautů apod.).

→ Na zahradě je zřízeno zázemí pro rodiče a komunitu (např. společné posezení, přístup na toaletu) a je zajištěná kontrola zahrady mimo provoz MŠ (např. jejím správcem).

→ Má stanovena **pravidla a provozní řád** pro rodiče a komunitní užívání. Pravidla jsou srozumitelná, předem domluvená a všichni, kdo zahradu využívají, je dodržují.

3 | Další možnosti využití zahrady:

→ Pedagogové zde předávají svým novým kolegyním a kolegům informace o tom, jak zahradu využívat, a dělí se o své zkušenosti.

→ Zahradu mohou pro inspiraci pravidelně navštěvovat zástupci dalších MŠ, architekti, pedagogové i studenti pedagogických fakult a (krajinnářské) architektury nebo pracovníci státní správy a samosprávy a přicházet si do ní pro příklady dobré praxe, které později využijí při své práci.

